

Vuorovaikutuksellinen museokierros suomea toisena kielenä opiskelevien tukena

Milla Mutanen

Pro gradu -tutkielma

Suomen kieli ja kulttuuri

Humanistinen tiedekunta

Helsingin yliopisto

Toukokuu 2020

Tiedekunta – Fakultet – Faculty Humanistinen tiedekunta		Koulutusohjelma – Utbildningsprogram – Degree Programme Suomen kielen ja suomalais-ugrilaisten kielten ja kulttuurien maisteriohjelma	
Opintosuunta – Studieinriktning – Study Track Suomen kieli ja kulttuuri			
Tekijä – Författare – Author Milla Mutanen			
Työn nimi – Arbetets titel – Title Vuorovaikutuksellinen museokierros suomea toisena kielenä opiskelevien tukena			
Työn laji – Arbetets art – Level Pro gradu -tutkielma		Aika – Datum – Month and year Toukokuu 2020	Sivumäärä – Sidoantal – Number of pages s. 41 + liitteet (5 kpl)
Tiivistelmä – Referat – Abstract <p>Tutkielmassa tarkastelen millaisia kielenoppimismahdollisuuksia museoissa toteutuneet mediaatiokierrokset voivat tarjota kielenoppijoille luokan ulkopuolella. Työssäni keskityn vuorovaikutukselliseen opastukseen - mediaatioon. Tutkimustani varten suunnittelin ja toteutin kaksi mediaatiokierrosta, jonka aikana havainnoin toimintaa.</p> <p>Aineisto kerättiin helmikuussa 2020, menetelminä on käytetty havainnointia ja haastattelua. Tutkimuksen osallistajat ovat kotoutumiskoulutuksen ja Helsingin yliopiston suomea toisena kielenä opiskelevia aikuisia. Tutkielma ei pyri yleistettävyyteen, vaan pyrkii kuvaamaan kyseistä toimintaa käytännössä ja peilata osallistujien kokemuksia siitä. Tärkeimpiä aiheita, joita käsittelen tutkimuksessani ovat informaali oppiminen, mediaatio ja museot oppimisympäristönä.</p> <p>Tutkimuksen päätehtävänä on selvittää, miten vuorovaikutuksellinen museokierros voisi tukea kielen oppimista luokan ulkopuolella. Saatujen vastausten perusteella tämänkaltaisen toiminta voisi auttaa aikuisia suomea toisena kielenä opiskelevia oppimaan ja käyttämään kieltä luokan ulkopuolella erityisesti sanaston ja kommunikoinnin osalta. Kulttuuriin tutustumista nähtiin tutkimuksessani myös merkityksellisenä osana mediaatiokierroksia.</p> <p>Mediaatio on osoittautunut hyvin mielekkääksi tavaksi opiskella kieltä luokan ulkopuolella. Mediaatio luo tukevan vuorovaikutustilanteen, jossa oppijat pääsevät ilmaisemaan toisiaan suomen kielellä sekä oppimaan uutta Suomen historiasta ja kulttuurista museon näyttelysisältöjen tarjoumien ja oppaan kysymysten kautta. Tutkimuksen tulokset voivat antaa uusia oivalluksia ja ideoita mediaatiokierrosten suunnittelemiseen.</p>			
Avainsanat – Nyckelord – Keywords informaali oppiminen, kielenoppiminen, suomi toisena kielenä, mediaatio, affordanssi, museopedagogiikka			
Säilytyspaikka – Förvaringställe – Where deposited Muoto-opin arkisto ja Keskustakampuksen kirjasto			
Muita tietoja – Övriga uppgifter – Additional information			

Sisällysluettelo:

1. Johdanto
  - 1.1. Tutkimuksen lähtökohdat ja tavoite
2. Aiempaa tutkimusta ja keskeisiä käsitteitä
  - 2.1. Informaali kielenoppiminen
  - 2.2. Museot oppimisympäristönä
  - 2.3. Mediaatio
3. Tutkimusmenetelmä ja aineisto
  - 3.1. Opastuksen sisällöllinen suunnittelu ja toteutus
4. Aineiston analyysi
  - 4.1. KOTO-ryhmän mediaatiokierroksen tarkastelua
  - 4.2. YO-ryhmän mediaatiokierroksen tarkastelua
  - 4.3. Oppaan havaintoja toiminnasta
5. Tutkimustulokset ja yhteenveto
6. Lopuksi
7. Lähteet
8. Liitteet

1. Johdanto

1.1 Tutkimuksen lähtökohdat ja tavoite

Taide- ja kulttuuritoiminta voi tarjota monipuolisia välineitä suomen kielen harjoitteluun ja kotoutumisen edistämiseen. Kontaktit, kielen harjoittelu ja kohtaamiset kantaväestön kanssa jäävät kielikurssien ulkopuolella toisinaan vähäisiksi. Maahanmuuttajataustaiset henkilöt pitävätkin heille suunnatussa kulttuuritoiminnassa tärkeimpänä mahdollisuutta toimia vuorovaikutuksessa suomalaisten kanssa sekä toisaalta myös toteuttaa omaa kulttuuri-identiteettiään (Litewka-Anttolainen, 2018). Taiteen ja kulttuurin hyödyntämisen ja siihen perustuvien sovelluksien voidaan nähdä parantavan yksilöiden ja yhteisöjen elämänlaatua ja -hallintaa (Opetusministeriö, 2017).

Tutkielmani aiheen valinta perustuu omiin kokemuksiini ja kiinnostuksen kohteisiin. Olen ollut useammassa museopedagogisessa projektissa työssä, joten kiinnostukseni aiheeseen syntyi kokemukseni ja havaintoni kautta. Tutkimukseni tarkoituksena on pohtia, miten ja millä tavalla suomen kielen aikuisille oppijoille voisi tarjota uudenlaisia oppimisen mahdollisuuksia luokan ulkopuolella. Tällöin toiminnan tavoitteena olisi kielen oppijoiden Suomen kulttuurin tuntemuksen lisääminen ja samalla suomen kielentaidon vahvistaminen ja elävöittäminen toiminnallisessa muodossa.

Käsittelen työssäni kulttuurialan instituutiona museota. Museotoiminnalla voi olla iso mahdollisuus kielen harjoittelun ja kotoutumisen edistäjänä. Kulttuuritarjonnasta eristyneiden maahanmuuttajien aktivointi ja huomioiminen museoissa on erittäin tärkeää osa museon pedagogista toimintaa. Museoiden tuottama sisältö on jo muuttunut tiedosta elämykseen, tietämisestä tuntemiseen ja esineistä tarinoihin (Haapalainen 2004: 120). Olen kiinnostunut erilaisista vuorovaikutuksellisista menetelmistä ja tutkimukseni tavoitteena on pyrkiä kehittämään menetelmiä suomen kielen aikuisille oppijoille museotalalla. Työssäni aion keskittyä vuorovaikutukselliseen opastukseen – mediaatioon (art mediation). Tutkimukseni aineisto koostuu kahdesta vuorovaikutuksellisesta

museokierroksesta Yliopistomuseossa, sen lisäksi osallistujien ja oppaan haastatteluista. Kohderyhmäni muodostuu suomea toisena kielenä opiskelevista aikuisista. Tutkimukseni menetelmänä käytän havainnointia.

Keskeiset tutkimukseni käsitteitä ovat informaali oppiminen ja mediaatio. Pyrin hahmottelemaan, miten vuorovaikutukselliset opastukset voisi järjestää, kehittää ja levittää museoihin suomea toisena kielenä opiskeleville edistääkseen kotoutumista ja kielen käyttöä luokan ulkopuolella perinteisten opastusten sijaan. Toiminnan tavoitteena olisi tavoittaa maahanmuuttajataustaisia ryhmiä sekä kehittää uusia osallistavia toimintatapoja ja menetelmiä museotalalla.

Työni tutkimuskysymykset ovat: Miten uusi vuorovaikutteinen toimintatapa tehdä yleisötyötä (mediaatio) toimii suomi toisena kielenä opiskelevien kanssa? Millaisia hyötyjä vuorovaikutukselliset opastukset voivat tuoda kielitaidon kehittämiseksi? Miten mediaation voi käyttää vahvistaakseen kielitaitoa ja edistääkseen suomea toisena kielenä opiskelevien integroitumista Suomen yhteiskuntaan?

Perusideana on siis pohtia, miten ja millä menetelmin voidaan saavuttaa ja osallistaa uusia ryhmiä, jotka eivät välttämättä ole museoiden perusasiakaskuntaa, tässä tutkimuksessa suomea toisena kielenä opiskelevia aikuisia. Vaikeammin saavutettavia ryhmiä, jotka jäävät kulttuuripalvelun ulkopuolelle, pitää lähestyä erityisin menetelmin, joita pitää suunnitella erikseen. Ajatus tutkimukseni aiheesta lähti liikkeelle siitä, että perinteiset museo-opastukset eivät yleensä anna mahdollisuutta osallistua keskusteluun ja kehittää kielitaitoa museokäynnin aikana. Tällöin on syytä pohtia, millaisia menetelmiä voidaan kehittää museoissa, joten esimerkiksi tavalliset maahanmuuttajille järjestettävät museokierrokset tai muu museon pedagoginen toiminta toimitaisivat kulttuuriin kiinnostuksen herättäjinä ja elävöittäisivät kielenkäyttöä luokan ulkopuolella. Työssäni keskityn vuorovaikutukselliseen opastukseen - mediaatioon. Tutkielma ei pyri yleistettävyyteen, vaan pyrkii kuvaamaan kyseistä toimintaa käytännössä ja peilata osallistujien kokemuksia siitä.

Luvussa 2 esitän aikaisempaa tutkimusta aiheesta ja käsittelen keskeisiä käsitteitä, jotka liittyvät tutkimusaiheeseen. Luvussa 3 kerron valitsemistani aineisto- ja analyysimenetelmistä. Tutkimukseni analyysiosioon (Luku 4) kuuluu erikseen esittelyinä ryhmien osallistujien haastattelut. Luvussa esittelen myös

oppaan havaintoja toiminnasta. Yhteenvedossa (Luku 5) tuon esille vastaukset asettamaani tutkimuskysymyksiini ja esitän kehitysehdotuksia ja suosituksia kyseisen toiminnan järjestämiseen. Arvioin muun muassa sitä, miten mediaatiota pitäisi järjestää, mitä voisi kehittää ja mitä kannattaa erityisesti ottaa huomioon suunnitellessa kyseistä toimintaa museoissa. Loppupohdinnassa (Luku 6) pohdin sitä, miten voisi kehittää kyseistä toimintaa sekä hyödyntää museoympäristöä kielenoppimisessa jatkotutkimuksissa.

Seuraavaksi tutkielmani teoriaosuudessa käsittelen kielenoppimista luokan ulkopuolella tutkimusteoriaa peilaten sekä avaan mediaatio-käsitettä ja aiempaa tutkimusta maahanmuuttajille järjestetyistä taidetoiminnoista tarkemmin.

2. Aiempaa tutkimusta aiheesta ja keskeisiä käsitteitä

Tutkimukseni ymmärrettävyyden kannalta on keskeistä määritellä työssäni käytetyt käsitteet. Työni kannalta keskeisimpiä käsitteitä ovat informaali oppiminen ja mediaatio. Esitän seuraavaksi aiempaa tutkimusta aiheista ja esimerkkejä samantyyppisestä toiminnasta museotalalla.

2.1 Informaali oppiminen

Vuorovaikutus sekä edistää että mahdollistaa kielen oppimisen. Oppijan pitää käyttää ympäristöä säännöllisesti, jotta myös informaali oppimisympäristö, eli arkielämässä tapahtuva oppiminen, kehittäisi kielen kompetenssin eri puolia. Tärkeintä on, että kielenoppimisen resurssit saadaan siis käyttöön muualla kuin luokkatilanteessa, joko osana kurssia tai informaalissa oppimisessa (Lehtonen 2019: 345). Kielenkäyttö on ennen kaikkea siis tilanteissa oppimista: kyse on kyvystä ilmaista itseään ja ymmärtää toista. Kielen opetusta suunnitellessa kannattaa hyödyntää muutakin toimintaa kuin pelkkää kielenaineksiin keskittyvää opetusta (Kotilainen & Kurhila 2019: 56). Opetuksen suunnitellessaan on myös tärkeää ottaa huomioon, että aikuinen oppijana on eri tilanteessa kuin lapsi.

Aikuisen oppiminen perustuu yleensä henkilökohtaisiin kokemuksiin. Aikuinen on parhaimmillaan itseohjautuva oppija, joka etsii ja valikoi itselleen tärkeitä asioita. (Levanto 2004: 60) On järjestettävä opetusta niin, että aikuinen kielenoppija käyttäisi erilaisia ympäristöjä harjoittaessaan kieltä.

Lehtonen (2019: 330) mainitsee, että vieraan kielen oppiminen luokkahuoneen ulkopuolella on suhteellisen uusi tutkimuskohde. Hänen mielestään luokan ulkopuolinen oppiminen on tärkeää ja joissain tapauksissa parempi ja ainakin luonnollisempi kuin oppiminen luokassa. Arkitilanteet luovat autenttisen, merkityksellisen ja sosiaalisen oppimismahdollisuuden, jossa merkityksen rakentaminen on tärkeää (Lehtonen 2019: 330). Opetushallitus korostaakin opetussuunnitelmassa (2014: 30) elämyksiä ja kokemuksia antavaa ja erilaisissa oppimistilanteissa ja ympäristöissä tapahtuvaa opetusta. Tällöin on tarpeen jatkuvasti kehittää erilaisia ympäristöjä hyödyntävää ja oppijoiden toimijuutta korostavaa kielenopetusta (Kotilainen, Kurhila & Kalliokoski 2019: 8). Erilaiset oppijat tarvitsevat monipuolista kielenoppimista, jossa korostuukin sosiaalinen puoli ja tilanteinen oppiminen.

Nykyään kielenopetuksessa keskitytäänkin tilanteiseen oppimiseen esimerkiksi simuloimalla arjen kielenkäyttötilanteita, mikä voi monella tapaa osoittautua haastavaksi. Luokassa tehtävät harjoitukset ovat helposti teennäisiä eivätkä välttämättä kohtaa oppijan omia tarpeita. (Heinilä 2019: 61) On tarpeen miettiä uudenlaisia lähestymistapoja ja käyttää uusia ympäristöjä kielen ulkopuolella. Lilja & Piirainen-Marsh (2019: 255) mainitsevat, että luokkahuoneen ulkopuoliset kielenkäyttötilanteet ovat kielenoppimisprosessissa tarpeellisia, sillä kieltä opitaan sitä käyttämällä.

Kielellisellä ympäristöllä on siis erittäin tärkeä rooli oppimisessa. Toisen kielen oppimisen ekologisessa tutkimuksessa käytetään affordanssi-käsitettä eli tarjouma (Kotilainen, Kurhila & Kalliokoski 2019: 12). Affordanssin -käsitteellä tarkoitetaan sitä, miten kielellinen ympäristö tukee kielenoppimista. Ympäristö toimii ja edistää oppimista affordanssina silloin, kun se otetaan käyttöön. Uuden kielen oppimisen affordansseina voi esimerkiksi toimia oppijan ympäristössään kohtaamat toiset ihmiset, heidän käyttämänsä kieli ja kehollinen vuorovaikutus sekä myös eri kielenkäyttö- ja kielenoppimistilanteiden fyysisen ympäristön ominaispiirteet (tilat, esineet, teknologia). (Tieteen termipankki) Tutkimukseni

kannalta affordanssi-käsite on relevantti, sillä museoiden sisältöjä voi hyvin luontevasti hyödyntää kielenoppimisessa. Analyysiluvussa pyrin havainnollistamaan affordanssi-käsitettä aineistoni kautta.

2.2 Museot oppimisympäristönä

Nykyään monipuolinen museoala voi tarjota opetukseen monenlaisia mahdollisuuksia. Museo on ensisijaisesti tehtykin oppimisympäristöksi. Museot pyrkivät nykyaikana kuitenkin välittämään ihmisille uutta tietoa luovasti ja monipuolisesti. Museoiden on tarkoitus olla yhteiskuntaa palvelevia instituutiota, joilla on ennen kaikkea kauas kantava vastuullisuus kulttuuriperinnön säilyttämisen kannalta. (Heinonen & Lahti: 1988) Nykyään museot omaksuvat itselleen myös uusia rooleja, joiden mukana syntyy uusia toimintamalleja. Erityisesti osallistumisesta, osallistamisesta ja osallisuudesta on käyty viime aikoina paljon keskustelua. Museoissa tehdään tänä päivänä jatkuvasti erilaisia projekteja ja yhteistyötä muiden kulttuurialan toimijoiden kanssa. Kävijäkohtaamisläheisten projektien järjestäminen ja kehittäminen on äärimmäisen tärkeää kulttuurillisen kestävän kehityksen näkökulmasta. Museokävijöiden tarpeet ja toiveet ovat museoiden yleisötyön keskiössä. (Levanto: 2004)

Museoiden rooli on muuttunut palveluiden tarjoamisesta kokemusten tarjoamiseen. Museossa kävijöitä tulee henkilökohtaisesti lähestyä intressien mukaan. Erilaisten yleisöjen huomioiminen on tärkeä osa museopedagogista toimintaa (Salovaara 2004: 74). Keskiössä on kuitenkin yleisön palveleminen vuorovaikutteisesti ja toimiminen nopeasti muuttuvissa olosuhteissa. Haapalainen (2004: 124) artikkelissaan korostaa, että merkitys ei ole enää sidoksissa esineeseen suoraan, vaan pikemminkin vuorovaikutukseen katsojan, esineen, viestin ja museon välillä. Tällaisessa vuoropuhelussa museotkin oppivat uutta kokoelmistaan ja myös siitä, miten erilaiset yleisöt oppivat (Haapalainen 2004: 124).

Museot toimivat nykyään elämysten välittäjinä ja tarjoavat yleisölle uudenlaisia oppimisen mahdollisuuksia. Monilla ihmisillä on kuitenkin korkea kynnys lähteä museoon. Useita haasteita on tuonut maahanmuutto: miten tuodaan

museoiden sisällöt muista kulttuureista tuleville ihmisille, joille museolaitos tai taide, ainakaan sellaisena kuin se esiintyy Suomessa, ei ehkä ole lähtökulttuurista tuttua? (Kaitavuori 2004: 135). Miten saisimme matalan kynnyksen tapaista lähestymistapaa museotoimintaan? Miten lähteä tekemään museotyötä esimerkiksi maahanmuuttajien kanssa?

Esittelen seuraavaksi projektin *Turvapaikkana museo*, jossa tavoitteena oli nimenomaan edistää maahanmuuttajien kotoutumista ja kulttuurista vuorovaikutusta museotoiminnan avulla. Hankeraportissa on todettu, että museonäyttelyt ja työpajat ovat olleet loistava tapa opetella ja käyttää suomen kieltä. Kohtaamiset eri kulttuurien ja eri-ikäisten ihmisten välillä ovat olleet rikastuttavia kaikille osapuolille. *Turvapaikkana museo* on ollut opetus- ja kulttuuriministeriön rahoittama hanke, jota koordinoi espoolainen Helinä Rautavaaran museo. Hankkeessa oli mukana 15 museota eri puolelta Suomea. Hankkeen tavoitteena oli hyödyntää museoympäristöä maahanmuuttajien kotouttamisessa. Hankkeessa tuotettiin muun muassa näyttelyjä, opastuksia, liikunta- taide- ja kädentaitotyöpajoja, juhlia ja muita tapahtumia. (aboavetusarsnova.fi, 2016-2019)

Hankkeessa on havaittu, että museosisältöjen avulla voidaan oppia muun muassa yhteiskunnasta, kulttuurista ja kielestä. Museossa on turvallista kohdata uuden maan tapoja, kulttuuritaustaa ja ihmisiä. Hankkeen tavoitteena on ollut muun muassa lisätä osallistujien rohkeutta itseilmaisuun, vahvistaa heidän kulttuurista identiteettiään ja monilukutaitoa, ja tuoda luontevasti yhteen kotoutumisen eri vaiheissa olevia maahanmuuttajia sekä syntysuomalaisia. Museovierailulla koettiin onnistumisen tunteita kielen oppimiseen liittyen. Turvapaikkana museo -hankkeen myötä julkaistiin menetelmäopas *Turvapaikkana museo*, jossa hankkeeseen osallistuneet museot jakavat hyviä työkaluja ja käytäntöjä monikulttuurisen ryhmän kohtaamiseen. Turvapaikkana museo -hanke tarjosi osallistujille tekemistä museoympäristössä, lisäsi heidän suomen kielen sanavarastoaan ja rohkaisi itseilmaisuun. Toiminta koostui museokierrosten lisäksi työpajoista, joissa työskenneltiin käsin erilaisten kädentaito- ja taidemenetelmien parissa. (aboavetusarsnova.fi, 2016-2019)

Maahanmuuttajien kotoutumista ja kielenoppimista tukemista taiteen kautta käsittelee Hilikka Rauhala (2017) tutkimuksessaan ”Taide, kieli ja

kotoutuminen, keskustelemaa kuvan tarkastelua aikuisten maahanmuuttajien kielenoppimisen tukena, Visual Thinking Strategies -menetelmän soveltamista maahanmuuttajien kielenopetukseen”. VTS eli keskustelemaa kuvan tarkastelu on keskusteluun perustuva taiteen tarkastelun menetelmä, jossa esitetään avoimia kysymyksiä ja sanallistetaan näköhavaintoja kuvien avulla. Tutkimuksen tavoitteena oli selvittää, miten keskustelemaan kuvan tarkastelu auttaa aikuisia maahanmuuttajia oppimaan suomea ja siten kotoutumaan. Aineiston analyysi osoittaa, että Rauhalan tutkimukseen osallistuneet kokivat suomalaisen taiteen tarkastelun, moniäänisen dialogin ja vierailut museoissa merkityksellisiksi. Tutkimuksen osallistujat mainitsivat myös, että he kokivat oppivansa paitsi suomea, myös kuvanlukutaitoa ja ajattelua. Analyysin tulokset kertovat muun muassa, että kyseisen menetelmän käyttö museossa maahanmuuttajaryhmille auttoi sekä kielenoppimisessa, että tukemalla kotoutumista. Rauhala myöntää, että tutkimuksen tärkeäksi tulokseksi osoittautui, että keskustelut museossa tukivat osallistujien halua ja uskallusta käyttää kieltä aktiivisesti. Kommunikaatio ryhmissä ja omien mielipiteiden jakaminen ovat tärkeä pohja kielen harjoittelulle ja voivat viedä kotoutumisprosessia eteenpäin. (Rauhala 2017)

2.3 Mediaatio

Yleisesti perinteisen museo-opastuksen tarkoituksena on valittaa tietoa. Perinteiset opastukset ovat näkyvä osa museon yleisötyötä. Nykyään museot pyrkivät kuitenkin kehittämään uusia osallistamismenetelmiä ja asiakaslähtöisiä lähestymistapoja eri yleisölle. Yksi tuoreimmista ja uusista opastuslähtöisistä menetelmistä on mediaatio (art mediation).

Tavalliset maahanmuuttajille järjestettävät museokierrokset eivät anna mahdollisuutta osallistua keskusteluun ja harjoittelemaan kieltä. Perinteisissä opastuksissa museopas kertoo tietystä näyttelystä tietyn historiallisen kertomuksen, johon sisältyy paljon faktoja ja taustatietoja näyttelyn aiheesta. Mediaatio muodollisesti muistuttaa opastusta, jonka aikana taideteoksesta keskustellaan kävijöiden kanssa. Mediaattorin tehtävänä on taas antaa kävijälle kokemus

vuoropuhelusta teoksen, museon ja toisten kävijöiden kanssa. Mediaattori ohjaa keskustelua ja moderoi vuoropuhelua kierroksen aikana. Osallistujat ovat tällöin tasa-arvoisia ja jokaisella on oikeus kertoa omista ajatuksistaan. Mediaatio on kokemus monipuolisesta vuorovaikutuksesta tuntemattomien ihmisten kanssa taiteen äärellä, ja se antaa mahdollisuuden oppia huomioimaan, kunnioittamaan ja kuuntelemaan toisiamme. Refleктоiva keskustelu tekee näkyväksi ja auttaa korjaamaan sosiaalista eriarvoisuutta. (Agapova: 2019) Mediaattori-projektit pyrkivät osallistamaan uusia yleisöjä ja ottamaan kävijöiden kiinnostukset ja tarpeet huomioon. Keskustelun keskiössä on aina museon objekti. Mediaation aikana syvennetään muun muassa museon näyttelyissä käsiteltyjä aiheita. Mediaattorin rooli session aikana on yleensä hyvin neutraali.

Tutkimuskohteenani olleiden museokierrosten mediaattorilla ei ollut varsinaista kokemusta oppaana, mutta hän oli osallistunut Cultura-Säätiön järjestämään mediaatio-koulutukseen ja hänellä on muuten pedagogista kokemusta museoalalta. Seuraavaksi esittelen kyseisen kurssin ja sen sisällön tarkemmin.

Cultura-Säätiö on venäjänkielinen säätiö, jonka tavoitteena on tukea Suomessa asuvia venäjänkielisiä. Säätiö oli järjestänyt keväällä 2019 koulutuksen venäjänkielisille mediaattoreille osana CulturaLab_museot-hanketta. Hankkeen tavoitteena oli tukea vuoropuhelua museoiden ja Suomen venäjänkielisen yhteisön välillä. Projektin tavoitteena oli muun muassa kannustaa museoita etsimään keinoja, joilla edistetään kaksisuuntaista kotoutumista. Mediaattoreiden koulutusohjelma toteutettiin huhti-toukokuussa 2019. Koulutukseen valittiin toistakymmentä hakijaa avoimen haun kautta. Koulutuksen opettajina toimivat museoasiantuntijat Helsingistä ja Pietarista, ja opetus oli järjestetty suomeksi, englanniksi ja venäjäksi. Ohjelmaan kuului avoimia luentoja, koulutustyöpajoja kaksikielisille freelancer-koulutettaville sekä päätösseminaari, jossa käytiin läpi suomalaisten museoiden onnistuneita kotoutumishankkeita, etsittiin parhaita käytäntöjä ja pohdittiin mediaation käyttämistä kotoutumisen tukena. Säätiön mukaan koulutusta saaneet oppaat voivat koulutuksen jälkeen esimerkiksi opastaa, moderoida keskusteluja, ohjata työpajoja sekä suunnitella ja toteuttaa erilaisia museo-ohjelmia. Luennot käsitelivät kommunikaatiota kulttuurialalla, yhteistyön rakentamista yhteisöjen kanssa, osallistavaa kulttuuria ja taiteen tulkittamista. ”Säätiön lähtökohtana on, että kulttuurimediaatio (Cultural Mediation) voisi auttaa

yhteiskuntaa ja sen jäseniä löytämään toimivia horisontaalisen vuorovaikutuksen malleja: näkemään erilaisuuden resurssina, kehittämään ymmärrystä ihmisten käyttäytymisestä ja siihen vaikuttamisesta, edistämään suvaitsevaisuutta, hoitamaan konfliktien seurauksia sekä omaksumaan kulttuurienvälistä ajattelua.” (Cultura-Säätiön nettisivut)

Mediaatio-opastuksen avulla voidaan syventää tietoa suomalaisesta kulttuurista ja yhteiskunnasta, vahvistaa kielitaitoa ja lisätä työelämävalmiuksia sekä pohtia omien juurien merkitystä ja kulttuurista identiteettiä. Museovierailu ja -oppiminen on perusluonteeltaan sosiaalinen tapahtuma, johon sisältyy muita ihmisiä, jaettuja kokemuksia ja yhteistä vuoropuhelua. (Haapalainen 118: 2004.) Mediaatio ei edellytä osallistujilta ennakkotietoa aihepiiristä, eikä opas anna valmista tietoa tai odota heiltä oikeita vastauksia session aikana. Kieli on kuitenkin keskiössä: sen avulla ilmaistaan tunteita ja jaetaan kokemuksia muiden osallistujien kanssa. Keskustelu toimii tällöin kanavana tulkintojen ja ajatusten jakamisessa.

Kierrosta suunnitellessaan käytin apuna Manifesta 10 -nykytaiteen biennalen työkirjaa (Manifesta 10). Työkirjasta löytyy hyödyllisiä vinkkejä ja kysymyksiä mediaation suunnitteluun ja sen toteuttamiseen.

3. Tutkimusmenetelmä ja aineisto

Edellä kuvailtu teoreettinen tausta herättää kysymään, miten vuorovaikutukselliset opastukset voisivat edistää suomen kielen käyttöä luokan ulkopuolella. Tutkimuksessani keskityn siihen, miten mediaatio toimii museokontekstissa käytännössä suomea toisena kielenä opiskelevien aikuisten kanssa. Tässä luvussa esittelen tutkimusmenetelmän ja kerron keräämäni aineistosta. Analyysissä pyrin käsittelemään aineistoani suhteessa aikaisempaan tutkimukseen ja teoriaan.

Tutkimusmenetelmiksi valitsin havainnoinnin ja haastattelun. Havainnoinnissa tutkittavasta ilmiöstä kootaan tietoa sitä seuraamalla ja tekemällä havaintoja toiminnasta. Havainnoinnissa muun muassa tarkkaillaan, miten valittu toimintamalli toimii käytännössä. Tutkimuksessani aion tutkia yhtä ainoata

toimintamallia: mediaatiota. Kyseisestä metodista ei ole paljoa tietoa ennestään varsinkin suomea toisena kielenä opiskelevien kanssa. Kyseessä on tällöin tapaustutkimus. (Routio: Taideteollisen korkeakoulun virtuaaliyliopiston nettisivut) Havainnoinnin yhteydessä hyödynsin ryhmähaastattelua ja yksilöhaastattelua toiminnan jälkeen. Havainnointi ja haastattelu sopivat tutkimusmenetelmäksi, sillä kyse on uuden toiminnan kokeilusta ja ihmisten kokemuksista siitä. Havainnoinnin aikana en ole osallistunut toimintaan. Aineiston analyysissä olen hyödyntänyt äänitteet sekä omat muistiinpanot.

Ryhmähaastattelua hyödynsin osallistujien kokemuksen tutkimiseen, yksilöhaastattelua taas käytin oppaan kokemuksen tarkastelussa. Ryhmähaastattelussa keskustellaan tutkittavasta ilmiöstä yhdessä osallistujien kanssa siten, että haastattelija puhuu samanaikaisesti useille haastateltaville ja välillä kysyy kysymyksiä yksittäisiltä ryhmän jäseniltä. Ryhmähaastattelun tavoitteena on vapaamuotoinen keskustelu kokemuksista, joten hyödynsin ryhmähaastattelua siinä, että osallistujat pystyivät kommentoimaan asioita melko spontaanisti. (Hirsjärvi & Hurme 2001: 61) Ryhmähaastattelulla voidaan saada tietoa samanaikaisesti usealta vastaajalta, mikä sopii hyvin tutkimukseeni (Hirsjärvi & Hurme 2001: 63).

Ryhmähaastattelun kysymyksiä (ks. Liite 3) suunnitellessani olen pyrkinyt mahdollisimman kattavasti sisällyttää niihin eri aiheet, joista syntyisi luonteva keskustelu osallistuneiden kokemuksista toiminnasta. Ryhmähaastattelussa olin erityisesti kiinnostunut siitä, miten mediaatio toimii suomi toisena kielenä opiskelevien kanssa sekä mitä uutta toimintaan osallistuneet olivat mahdollisesti oppineet Suomen kielestä tai kulttuurista mediaation aikana. Yksilöhaastattelussa oppaan kanssa (ks. Liite 4) keskityin oppaan kokemuksiin ja mielipiteisiin kahdesta mediaatiokierroksesta.

Kohderyhmän rajasin niin, että toimintaan osallistui kaksi eritasoista ryhmää suomea toisena kielenä opiskelevia aikuisia eri oppilaitoksista. Tutkimustani varten olen järjestänyt kaksi mediaatiomuseokierrosta Yliopistomuseossa, jonka aikana havainnoin ja sen jälkeen haastattelin osallistujia ja mediaattori-opasta erikseen. Aineistoni koostuu kahdesta vierailusessioista Yliopistomuseossa, kahdesta ryhmähaastattelusta osallistujien kanssa ja yhdestä haastattelusta mediaattori-oppaan kanssa. Aineisto kerättiin helmikuussa 2020.

Nauhoitin kolme haastattelua, joista jokainen on kestoaltaan noin puoli tuntia. Haastattelukysymykset laadin ryhmille ja oppaalle erikseen (ks. Liite 3, Liite 4). En antanut kysymyksiä luettavaksi etukäteen, sillä halusin saada mahdollisimman rehellisiä ja spontaaneja vastauksia. Haastattelujen aikana esitin myös lisäkysymyksiä, jotka ohjasivat haastateltavia vastaamaan kysymyksiin tarkemmin ja monipuolisemmin. Haastatteluista olen litteroinut ainoastaan haastateltavien puheet. Seuraavaksi esitän mediaatiokierrosten sisältöä tarkemmin.

3.1 Opastuksen sisällöllinen suunnittelu ja toteutus

Museokohteeksi tutkimustani varten valitsin Helsingin yliopistomuseon. Valinta perustuu siihen, että kyseinen museo on melko pieni ja sen perusnäyttely sopii mielestäni mainiosti tutkimukseni kokeiluun. Monien käytännön syistä Yliopistomuseo oli mielestäni järkevä valinta tutkimukseeni. Se on sopivan kokoinen ja sen sisältöjä on luontevaa sisällyttää lyhyeen mediaatioon. Tutkimuksessani kyse oli kokeilusta, joten pieni museo on sopinut hyvin tutkimukseni toteuttamiseen. Helsingin yliopistomuseo vaalii Helsingin yliopiston kulttuuriperintöä, ylläpitää esine-, taide- ja valokuvakokoelmia sekä välittää näyttelytoiminnallaan tietoa yliopiston ja tieteen historiasta (Helsingin yliopistomuseon nettisivut). Museon perusnäyttely sijaitsee yliopiston päärakennuksessa, jossa järjestinkin kierrosteni.

Tutkimustani varten olen järjestänyt kaksi mediaatiokierrosta Yliopistomuseossa. Olen valinnut tutkimukseeni kaksi eritasoista ryhmää: Suomi-2 (KOTO-ryhmä) ja Suomi-5 (YO-ryhmä). Toimintaan osallistui kahdessa ryhmässä yhteensä yksitoista suomea toisena kielenä opiskelevaa. Osallistujien äidinkieliä olivat venäjä, japani, englanti, espanja, saksa, unkari ja kiina. Toimintani varten olen tarvinnut mediaattorin, joka vetäisi kaksi kierrosta museossa. Löysin hänet erään museoprojektin kautta. Tutkimukseni teoriaosuudessa mainitsin, että mediaattori-opas, joka oli vetänyt kierroksiani, on osallistunut Cultura-Säätiön mediaattoreille järjestämään koulutukseen.

Olen äänittänyt sessiot ja tehnyt muistiinpanoja kierrosten aikana. Lisäksi pidin ryhmähaastattelut heti sessioiden jälkeen, joissa kysyin osallistujilta kokemuksistaan. Oppaan kanssa tein erillisen haastattelun kahden kierrosten jälkeen. Haastattelujen tarkoituksena oli kartoittaa osallistujien kokemuksia mediaatiokierroksista. Ensimmäiseen kierrokseen osallistui kotoutumiskoulutuksen ryhmä (KOTO-ryhmä), toiseen – yliopisto-opiskelijoiden ryhmä (YO-ryhmä).

Olen luonut oman mediaatio-opastus -käsikirjoituksen mediaattori-oppaalle käytettäväksi, joka perustuu Yliopistomuseon perusnäyttelyyn. Tein kahdelle ryhmälle opastuksen erikseen opasta varten. Opastukseen kuului eri osia, joihin sisältyy lyhyitä esittelytekstejä sekä kysymyksiä (ks. Liitteet 1, 2). Toinen niistä oli pelkistetty versio opastuksesta KOTO-ryhmälle (ks. Liite 1). Opastuksen olen suunnitellut niin, että mediaatiokierros olisi mahdollisimman selkeä molemmille ryhmille. Samalla otin huomiota siihen, miten museon sisältöä voisi tuoda esille suomen kielen oppijoille monipuolisesti. Suunnittelin kysymyksiä niin, että ne voisivat herättää vapaata keskustelua helpommin. Opastukseen sisältyi muun muassa Suomen kulttuuriin liittyviä aiheita, jotta suomea toisena kielenä opiskelevat saivat myös mahdollisuuden tutustua suomalaiseen kulttuuriin paremmin. Kierrosten aikana opas kertoi muun muassa Helsingin yliopiston historiasta, arkkitehti Carl Ludvig Engelistä, Suomen taiteilijoiden maalauksista, ylioppilaslakeista ja opiskelijoiden haalareista. Kuitenkin historiallisia faktoja ja päivämääriä oli mahdollisimman vähän, sillä tarkoituksena ei ollut perinteinen museo-opastus, vaan enimmäkseen vuorovaikutuksellinen keskustelu ja elämys. Kierrosten suunnittelussa otin huomiota siihen, että osallistujien ikä, kielitaito ja kokemukset museoista voivat olla hyvinkin vaihtelevia.

4. Analyysi

Aineiston analysoinnissa lähdän liikkeelle haastattelujen tarkastelemisesta. Esitän seuraavissa luvuissa osallistujien ja oppaan kokemuksia aineiston pohjalta. Esittelen seuraavaksi analyysini yhteydessä katkelmia osallistujien ja oppaan

haastatteluista, ja vertaan niitä myös omiin havaintoihini. Olen poiminut haastatteluista katkelmia, joissa osallistujien vastaukset valaisevat toiminnan käytänteitä ja kuvaavat kokemuksia mediaatiokierroksista perusteellisesti. Kuvailen toiminnan ja etsin haastattelujen pohjalta osallistujien kokemusten onnistumisia ja epäonnistumisia pyrkien vastaamaan tutkimuskysymykseeni.

Analyysissä pyrin siis keskittymään tutkimukseni osallistujien kokemuksiin kierroksista sekä esittämään omia ja mediaatio-oppaan havaintoja toiminnasta. Käsittelen ensin ryhmien kierroksista ja haastatteluista nousseita oivalluksia ja sen jälkeen oppaan kokemuksia aikaisempaa mainittua teoriaa hyödyntäen. Analyysin tavoitteena on esittää mediaatio-opastuksen hyötyjä kielitaidon harjoittelun ja kommunikoinnin edistämisen kannalta aineistoni pohjalta.

Seuraavaksi esittelen osallistujien kokemuksia haastattelujen pohjalta. Esittelen tutkimukseeni osallistuneiden kokemuksia ryhmittäin ja sen jälkeen reflektoin oppaan haastattelusta nousseita seikkoja.

4.1 KOTO-ryhmän mediaatiokierroksen tarkastelua

Ensimmäiseen mediaatiokierrokseen osallistui kotoutumiskoulutuksen ryhmä Suomi-2 (KOTO-ryhmä). Ryhmän osallistujia oli yhteensä viisi, heidän kielitaitotasonsa (opettajan ja kurssikuvauksen mukaan) on Eurooppalaisen viitekehyksen taitotaso A2.2. Ryhmä opiskelee kotoutumiskoulutuksessa, opiskelu on siis jokapäiväistä toimintaa. Ryhmäni osallistujat ovat opiskelleet suomea 8 kuukaudesta puoleentoista vuoteen. Se, että ryhmän jäsenet olivat ennestään toisilleen tuttuja, on varmasti vaikuttanut opastuksen ilmapiiriin ja opastuksen kulkuun myönteisesti. Suurin osa ryhmästä keskusteli kierroksen aikana melko vapaasti ja kommunikointi mediaattorin kanssa sujui ongelmitta. Opastus kesti tunnin, minkä jälkeen tein puolen tunnin kestoisen ryhmähaastattelun ryhmän kanssa. Laadin KOTO-ryhmää varten oppaalle pelkistetyt ohjeet (ks. Liite 1). Otin huomioon ryhmän kielitaitotason muokkaamalla opastuksen käsikirjoituksen kysymyksiä. Tämän lisäksi poistin joitakin kohtia YO-ryhmän tekstistäni. Tämän

ryhmän kanssa mediaatiokierros onnistui mielestäni erittäin hyvin, jälleen kerran mielessä pitäen kielentaitoa ja ryhmän sisäistä ilmapiiriä.

Haastateltavien mukaan vuorovaikutus mediaation aikana oppaan kanssa onnistui erittäin hyvin, sillä opas puhui heidän mielestään selkeästi ja ymmärrettävästi. Opas ei muokkaannut omaa puheettaan mediaation aikana, mutta puhui havaintoni mukaan hieman hitaammin kuin tavallisesti. Ryhmän osallistujat ovat suomen kielen kurssilla kotoutumiskoulutuksessa päivittäin, joten tästäkin syystä kommunikointi ryhmäläisten kesken onnistui näkemykseni mukaan hyvin luontevasti. Kysymykseen ”Tunsitko olevasi osaa ryhmää? Millä tavalla?” osallistujat vastasivat seuraavasti:

Ja me opiskelemme yhdessä, kun ryhmä on ihana ja sitten me voimme kasvaa yhdessä. (Esimerkki 1)

Kun kaikki haluavat opiskella sitten on helppo. (Esimerkki 2)

Me tuntuimme häntä [opasta], hän tuntui meitä. (Esimerkki 3)

Siksi me ymmärsimme paljon, koska se on riippuu kuinka hyvä tai ei hyvä, kuinka opas kertoi. (Esimerkki 4)

Opiskelijoiden kokemus osallisuudesta valaisee vastauksissa siten, että oppijat pitävät tärkeänä ryhmän yhteistä henkeä ja tukea. Heidän mielestään yhdessä on siis mukavaa oppia (ks. esimerkit 1 ja 2). Vastauksista huomaa, että osallistujille on ollut tärkeää, että kierroksen aikana opas oli pyrkinyt antamaan aikaa ja tilaa ryhmän jäsenille sekä auttamaan tarvittaessa. Kielen oppijoille pitääkin antaa aikaa miettimiseen ja ajatustensa jakamiseen vieraalla kielellä, sillä se on vaikeampaa kuin omalla äidinkielellä kommunikointi. Ajan antamiseen liittyy se, että oppimistilanteiden tulisi olla sellaisia, joissa kielen oppijoiden keskinäinen neuvottelu ja oma päätäntävalta on mahdollista (Kotilainen & Kurhila 2019: 55). Tässä ryhmässä osallistujille annettiin riittävästi aikaa kysymysten pohtimiseen. Haastateltavat mainitsivat vastauksissaan, että oppaan persoona ja hänen tapansa kommunikoida auttoivat heitä osallistumaan keskusteluun ja samalla ymmärtää näyttelyn sisältöä ja opastusta paremmin (ks. esimerkit 3 ja 4). Osallisuuden kokemus on tärkeää, sillä se on oppijalle merkityksellistä ja vahvistaa halua toimia

(Heinilä 2019: 82). Ryhmän ilmapiiri oli hyvin avoin ja kommunikointi syntyi helposti koko kierroksen aikana. Oppimisen mahdollistavien tilanteiden tarkastelu valottaa sitä, miten oppiminen vuorovaikutuksessa tapahtuu (Lehtimaja 2019: 194). On ollut tärkeää huomata haastatteluista, että oppijat korostivat yhteisöllisyyden tärkeyttä osana kielen oppimista.

Opastuksella tapahtuva oppiminen on sidoksissa yleisön, oppaan, museon ja näyttelyn välillä. Museovieraat kuitenkin muistavat käynnistään parhaiten juuri sosiaaliset kokemukset. (Levanto 2004: 56) Eräs museopedagogian tärkeimmistä tehtävistä onkin auttaa ja tukea kävijöitä oppimaan eri tavoilla. Oppimisen tapoja on yhtä paljon kuin kävijöitäkin. Ihmisen pitää kuitenkin pystyä yhdistämään uusi, opittava asia johonkin, mistä hänellä on jo kokemusta. Pyrkimyksenä on siis vuorovaikutuksen mahdollistaminen, ei opetustilanteen luominen. Museoissa oppiminen onkin hyvin luonteva ja sosiaalinen prosessi (Kettunen 2004: 95). Näin syntyy henkilökohtaisia ja uniikkeja sosiaalisia kokemuksia, joista muodostuu kävijän positiivinen kokemus museovierailusta. Kontakti ja vuorovaikutus toisen ihmisen kanssa ovat katsojalle aina sosiaalisesti syvempi elämys kuin näyttelytekstien lukeminen (Hytönen 2014: 15). Yhteisössä toiminnan kautta tapahtuva oppiminen onkin pitkäkestoisempaa. Mediaatio tarjoaa vuorovaikutuksen mahdollisuuden sekä antaa oppijoille uutta tietoa näyttelyn sisältöä peilaten.

Opastuksella tapahtuva oppiminen on sidoksissa yleisön, oppaan, museon ja näyttelyn välillä. Museovieraat kuitenkin muistavat käynnistään parhaiten juuri sosiaalisen kokemukset. (Levanto 2004: 56) Eräs museopedagogian tärkeimmistä tehtävistä onkin auttaa ja tukea kävijöitä oppimaan eri tavoilla. Oppimisen tapoja on yhtä paljon kuin kävijöitäkin. Museovieraat katsovat ja näkevät taideteokset eri tavoin: jotkut auditiivisesti, toiset visuaalisesti, jotkut koskettelemalla. Tällöin on syytä miettiä, mitä välineitä pitäisi käyttää, jotta jokaiselle olisi tarjottavaa erilaisia oppimismahdollisuuksia. Kun samaan materiaaliin perehtyy erilaisin tavoin, on oppiminen pitkäkestoisempaa. (Haapalainen 2004: 125) Ihmisen pitää kuitenkin pystyä yhdistämään uusi, opittava asia johonkin, mistä hänellä on jo kokemusta. Pyrkimyksenä on siis vuorovaikutuksen mahdollistaminen, ei opetustilanteen luominen. Museoissa oppiminen onkin hyvin luonteva ja sosiaalinen prosessi

(Kettunen 2004: 95). Näin syntyy henkilökohtaisia ja uniikkeja sosiaalisia kokemuksia, joista muodostuu kävijän positiivinen kokemus museovierailusta.

Mediaation opastusohjeen suunnitellessani olen pyrkinyt hyödyntämään museon sisältöjä niin, että oppijat voisivat saada session aikana uutta tietoa muun muassa Suomen kulttuurista. Olen nimittäin pyrkinyt etsimään affordansseja, joihin kielenoppija voisi tarttua kyseisessä museoympäristössä mediaation aikana. Tarkoituksena oli, että mediaation aikana oppijan pitäisi paitsi saada uutta tietoa, mutta myös yhdistää se jo aikaisempi opittuun. Toiminnan tavoitteena onkin kysymysten ja keskustelujen kautta käyttäen suomen kieltä päästää museon perusnäyttelyn sisältöihin ja mahdollisesti hyödyntää siinä jo aikaisemmin kurssilla opittua sanastoa ja kieliopillisia rakenteita.

Museon sisällöstä nousseet tärkeät aiheet olivat esimerkiksi Yliopistomuseon historia, Engel Helsingin arkkitehtina ja yliopistoelämää. En kuitenkaan pyytänyt mediaattori-oppaalta historiallista kertomusta, vaan lisäsin joitakin tietoja muun muassa Yliopistomuseosta ja arkkitehti Engelistä kierrokseni oppaalle tarkoitettuihin ohjeisiin (ks. Liite 1 ja 2). Ryhmähaastattelussa mediaation jälkeen olin erityisesti kiinnostunut siitä, mitä uutta osallistujat ovat mahdollisesti oppineet kierroksen aikana. Haastattelussa kävikin ilmi, että oppijat saivat uutta tietoa ja pääsivät vastaamaan mediaattorin kysymyksiin suomen kielellä. Kysymykseen ”Opitko kierroksella jotain uutta? Esimerkiksi?” haastateltavat vastasivat seuraavasti:

Että kahvila [Engel] on myös Helsingissä. (Esimerkki 5)

Kuka [Engel] rakensi sen rakennuksen. (Esimerkki 6)

Että on valkoinen hattu – lakki, milloinen musta, milloin valkoinen laittavat, mulle oli uutiset että yliopistossa opiskelijalla on taidekurssi. (Esimerkki 7)

Opiskelijoille oli siis esimerkiksi uutta, että Helsingin yliopiston päärakennus on Engelin suunnittelema. Sen lisäksi opas oli maininnut puheessaan, että Helsingissä on Engel-niminen kahvila. Mediaattori kertoi haastateltaville myös uutta kiinnostavaa tietoa ylioppilaslakeista ja yliopiston taidehistorian kursseista (ks. esimerkki 7). Haastateltavat saivat uutta tietoa vuorovaikutuksessa mediaattorin ja

toistensa kanssa. Mediaattorin kertomus ei ollut tavallinen opastus, vaan hän nimittäin oman kokemuksensa ja käsityksensä kautta oli pyrkinyt kertomaan osallistujille museon sisällöstä nousseista aiheista luovasti. Museon resurssit tarjoavatkin monipuolisia hyödynnettäviä tarjoustia esineistön ja oppaiden kertomusten kautta. Kielenoppimisen ja kulttuuriin tutustumisen kannalta on merkityksellistä, millaisia kokemuksia opiskelijat museokäyntinsä aikana saavat.

Mediaatiokierroksella voi samalla vahvistaa kielitaitoa ja tutustua suomalaiseen kulttuuriin. Ryhmähaastattelun kysymykseeni ”Miten tämäntyyppinen kierros edesauttaa tutustumista Suomen kulttuuriin ja kieleen harjoitteluun?” osallistajat vastasivat seuraavasti:

Se auttaa harjoittelemaan kieltä ja ymmärtää miten yliopisto toimii Suomessa ja oli kiinnostavaa kuuntella yliopiston historia. (Esimerkki 8)

Tämä asia auttaa että integroida Suomessa, tai se on riippuu missä me olemme, mutta tämä on tosi tärkeä, tietää ja kuuntelen ja yritän puhumaan. (Esimerkki 9)

On erittäin tärkeää, että osallistajat mainitsevat kyseisen toiminnan tarpeellisuudesta myös integroitumisen kannalta (ks. esimerkki 9). Mediaatiossa käsitellyt aiheet antoivat oppilaille positiivisen ja hyödyllisen kokemuksen museon käynnistä. Oppijat korostivat vastauksissaan, että he tarvitsevat aitoja tilanteita osana varsinaista opetusta, jossa kieltä voi käyttää ja samalla oppia uutta Suomen kulttuurista tai historiasta.

Vastauksista tuli uuden tiedon omaksumisen ja kielen harjoittelun ohella esiin myös kiinnostus Suomen historiaan ja taiteeseen. Oppijaa ympäröivät muut kuin kielelliset resurssit muuttuvat hyödynnettäviksi affordansseiksi, kun niille on tarvetta oppimisen tai oppijan kielenkäytön näkökulmasta (Lehtimäki 2019: 176). Ympäristönä museo voi tarjota autenttisia affordansseja, joihin kielenoppija voi tarttua. Museossa tarjoutuu siis erilaisia mahdollisuuksia oppia ja harjoitella kieltä lisää. Mediaation kautta oppija ikään kuin sulautuu museon ympäristöön, josta hän poimii itselleen tärkeitä elementtejä. Opiskelijat saavat tällöin mediaation kautta visuaalisia kokemuksia. Mediaattori-oppaan puheessa kieli ja fyysiset esineet

kytkeytyvät mielekkäästi. Liljan ja Piirainen-Marshin (2019: 279) mukaan kielenkäyttö on toimintaa, joka on aina sidoksissa kielenkäyttöympäristön ja fyysiseen ja materiaaliseen kontekstiin. Museoita ja näyttelyitä ei välttämättä pidä ajatella oppimateriaalina, mutta ne ovat ympäristöjä, joissa oppimista tapahtuu (Levanto 2004: 56).

Osallistujien aiemmat kokemukset museovierailuista ja tämän mediaation jälkeen nousseet oivallukset ovat tutkimukseni kannalta relevantteja. On ollut myös tärkeää huomata, että osallistujat tunsivat eron verrattuna perinteiseen opastukseen (ks. esimerkki 10). Toimintaan osallistuneet osasivat linkittää aiemmat kokemukset museovierailuista sekä hyödyntää kyseistä toimintaa kielen ja kulttuurin oppimisen kannalta.

Minä olin museoissa Helsingissä, mutta siellä minä en ymmärtänyt mitään suomeksi, siksi minulla ei ole opas ja minä vain katsoin ja luin englanniksi. Mutta tänään oli tosi epätavallinen retki, minä en voi sanoa, että se oli museon retki. Se oli tutkija [opas] tämä naisten tutkija [opas], ja hän [opas] haluaisi kysyä minusta, siksi se ei tavallinen retki. Me keskustelimme ja tosi vähän kuuntelimme. (Esimerkki 10)

Haastateltava on kertonut aiemmista museokokemuksista ja vertaili niitä tutkimukseni mediaatiokierrokseen. Hän ihmetteli, miksi opas ei ole kertonut paljon historiallisia faktoja ja siten koki mediaation erilaiseksi museokokemukseksi. Esimerkissä 10 haastateltava sanoo myös, ettei hän ole osallistunut suomenkielisiin opastuksiin museoissa, sillä hän kokee niitä liian vaikeaksi kielitaitotason kannalta. Sama haastateltava mainitsi myös haastattelun lopussa:

Nyt tämä retkin jälkeen minä haluan lukea tämä museon historia, ja sitten kun minulla on tapaaminen suomalaisten kanssa minä voin keskustella hänen kanssa yliopiston tarinasta, historiasta ja yliopistosta myös. (Esimerkki 11)

Kettunen (2004: 96) mainitsee, että jokaisen henkilökohtaisesta tulkinnasta ja työskentelystä tulee osaa yhteistä keskustelua tai tapahtumaa. Samalla hän

mainitsee, että jos joku ryhmän jäsenistä on oppinut jotakin museokäynnillä, niin hänen oppimansa uusi tieto on myös muiden ryhmän jäsenten ulottuvilla sekä käynnin aikana että koska tahansa myöhemminkin. Keskustelu aiheesta saattaa siis jatkua museon ulkopuolella. On tärkeää, että oppijat huomaavat, miten he voivat käyttää arjen erilaisia tilanteita kielen oppimisen ympäristöinä myös luokan ulkopuolella (Lilja & Piirainen-Marsh 2019: 278). Tutkimukseni kannalta on tärkeää, että toiminnan osallistuja sai mediaation aikana uutta tietoa, pääsi harjoittelemaan suomen kieltä sekä mahdollisesti myöhemmin käyttämään tietoa arkielämässään. Esimerkissä 11 oppija korostaa myös, että kyseisen museoretkin jälkeen hän voi jakaa kokemuksiaan suomalaisten kanssa. Sitä on tärkeää huomata, sillä kokemusten jakaminen toisten kanssa kierroksen jälkeen jatkuu paitsi luokan ulkopuolella myös museokierroksen jälkeenkin. Mediaation aikana saatu tieto sai osallistujaa pohtimaan jo ryhmähaastattelussa, että hän voisi jakaa kokemuksia kierroksesta muiden kanssa suomen kielellä. Osallistumalla erilaisten yhteisöjen toimintaan kielenoppija ottaa kieltä haltuunsa ja saa mahdollisuuden sosiaalistua yhteisön jäseneksi (Kotilainen, Kurhila & Kalliokoski 2019: 24).

Kaiken kaikkiaan, kyseisen ryhmän jäsenten kielitaitotaso oli varsin samalla tasolla, joten kaikki osallistuivat tasapuolisesti keskusteluun ja vastasivat mielellään kysymyksiin koko kierroksen aikana. Haastattelusta kävikin ilmi, että ryhmän jäsenten mielestä opastuksen sanasto ja oppaan puhetapa olivat juuri sopivaa tasoa. Osallistujat olivat tarkkaavaisia ja aktiivisia koko kierroksen aikana. Keskustelu oli erittäin vilkasta. Ryhmähaastattelun aikana osallistujat olivat myös aktiivisia ja pääsivät kertomaan kokemuksiaan toiminnasta avoimesti.

4.2 YO-ryhmän mediaatiokierroksen tarkastelua

Toiseen mediaatiokierrokseen osallistui yliopisto-opiskelijoiden ryhmä Suomi-5. Ryhmän jäsenet ovat Helsingin yliopiston opiskelijoita (YO-ryhmä). Osa opiskelijoista opiskelevat yliopistossa englanniksi ja kaksi osallistujaa suomeksi. Kurssin tavoitetautasoksi on määritelty Eurooppalaisen viitekehyksen mukaan B1.1. Ryhmässä oli kuusi henkilöä, jotka ovat opiskelleet suomen kieltä yli kahden vuoden ajan. Ryhmää varten laadin hieman haastavamman ohjeistuksen oppaalle

luettavaksi: muun muassa lisäksi tiettyjä kysymyksiä ja käytin tasoa sopivaa sanastoa (ks. Liite 2). Aiheet ja mediaatiokierroksen runko kokonaisuudessaan olivat kuitenkin samanlaisia molemmille ryhmille (ks. Liitteet 1 ja 2). Opastukseen mukaan tuli myös kurssin opettaja, joka ei kuitenkaan osallistunut keskusteluun, vaan oli enimmäkseen katsojana.

Tähän kierrokseen osallistuva ryhmä oli hyvin heterogeeninen, mikä näkyi ilmapiirissä jo alusta asti. Oppaan oli vaikeaa saada ryhmää osallistumaan aktiivisesti toimintaan ja vastaamaan kysymyksiin melkein koko kierroksen ajan. Opas yritti kuitenkin näkemykseni mukaan osallistaa opiskelijoita toimintaan muun muassa aktiivisesti kysymällä. Opas puhui pääosin siis itse tämän kierroksen aikana. Opas yritti vastata opastustekstin kysymyksiin itse, antamalla esimerkkejä ryhmälle, mikä ei kuitenkaan vaikuttanut osallistujien aktiivisuuteen ja kierroksen kulkuun. Sessio kesti puoli tuntia, mikä on puolet vähemmän kuin oli edellisellä kierroksella. Kierroksesta tuli havaintoni mukaan lyhyt ja se painottui oppaan esitykseen kurssilaisille, jotka toimivat siis pääasiassa vastaanottavana yleisönä ja eivätkä osallistuneet keskusteluun kovinkaan paljon. Opettajan läsnäolo tällä kierroksella pitää myös ottaa huomioon tarkastellessa kyseistä kierrosta.

Toisen ryhmän osallistujat olivat siis yliopisto-opiskelijoita sekä edistyneitä kielenoppijoita, mikä tietenkin oli mahdollisesti vaikuttanut vierailuun. Opiskelijat näkevät toisiaan pari kertaa viikossa suomen kielen oppitunneilla yliopiston tiloissa. Yliopisto ympäristönä ja opiskelijaelämä on heille jo tuttua ennestään ja he ovat asuneet Suomessa jo pidemmän aikaa. YO-ryhmä oli hyvin heterogeeninen kielitasoltaan, mikä myös vaikutti siihen, että kierroksesta tulikin loppujen lopuksi perinteisempi museokierros. Aktiivisesti keskusteluun osallistui vain muutama henkilö ryhmästä. Ryhmähaastattelusta kävi ilmi osallistujien mielipiteitä ja kokemuksia toiminnasta. Esitän seuraavaksi esimerkkejä YO-ryhmän haastattelusta.

Tässä ryhmässä osallistujat pystyivät avoimesti kertomaan vaikeuksista ja ymmärtämisen ongelmista (ks. esimerkit 12–15). Yksi haastateltavista mainitsi, että opas puhui sopivalla tavalla ja opastuksen aihe oli kiinnostava. Useamman haastateltavan mielestä opastuksen sanasto oli juuri sopiva, heille kysymyksiin vastaaminen ei ollut vaikeaa. Toiset kokivat kierroksen sanastoa ja oppaan puhetta hankalaksi, mikä vaikutti ymmärtämiseen. Haastattelusta kävi ilmi, että ryhmän

jäsenillä oli vaikeuksia ymmärtämisessä sekä vastaamisessa. Kierroksen aikana ainoastaan muutama henkilö vastasi kysymyksiin ja osallistui keskusteluun suhteellisen aktiivisesti. Osallistujien ymmärtämisvaikeuksista haastatteluista:

Ehkä kysymys oli vähän vaikeaa. Tai pitäis miettiä vähän, ymmärsinkö niin kuin oikeesti mitään kysymys oli, mutta sen jälkeen vähän helpompaa keskustella. (Esimerkki 12)

Mul oli vastata vaikeaa. (Esimerkki 13)

Se ensimmäinen kysymys oli vaikeaa, me puhuttiin se jos ei olisi yliopistoa, mitä olisi ja miks meillä on yliopisto, se on vaikeaa selittää suomeksi. (Esimerkki 14)

Selittäminen oli vaikeaa. Ja sitten piti aina miettiä mitä voi vastata, siis mun mielestä toi kielentaso ei ollut niin vaikeaa, mutta sisältö. Mutta mielenkiintoinen, ei siis liian. (Esimerkki 15)

Osallistujat mainitsivat vastauksissaan, että mediaation sisältö ja kysymyksiin vastaaminen on ollut haastavaa (ks. esimerkit 12–15). Jatkossa on syytä miettiä, miten keskustelun voisi rakentaa niin, että kaikki toimintaan osallistuneet voisivat pysyä mukana koko kierroksen aikana. Etukäteen arviointi on kuitenkin hankalaa, sillä kielikursseilla opiskelevat ryhmät ovat hyvin heterogeenisia. Tällöin voisi pyrkiä opettajan kanssa yhteistyössä suunnittelemaan kierrosta ja hyödyntää esimerkiksi kurssilla juuri käsiteltyjä asioita. Sillä pystyisi jo mediaation suunnitteluvaiheessa nostaa esiin tiettyä sanastoa ja aihetta tarkisteltavaksi.

Tässäkin ryhmässä vastauksista tuli esiin se, että oppijat kokivat oppineeksi jotakin uutta. Vastauksissa korostettiin, että kierrosten aikana mediaattori sai osallistujia pohtimaan erilaisia kysymyksiä. Yksi haastateltavista taas mainitsi, että sanasto oli haastavaa, mikä oli hänen mielestään positiivista, sillä hän pystyi siinä hetkellä miettiä sanoja ja samalla harjoitella kieltä:

Ei	vaikealta	mutta	vaan..	mitä	on	challenging?
(toinen		opiskelija		auttaa:		haastavaa)

...haastavaa. Se on minusta hyvä tai okei mä nyt pitää miettiä ja sanoa jotakin, hyvä fiilis minulle, mutta ei ole vaikeaa. (Esimerkki 21)

On tärkeää, että toimintaan osallistunut koki haasteen hyödylliseksi kielen oppimisen kannalta (ks. esimerkki 21). Voi myös olla, että museossa kävijä poimii vain sen tiedon, mikä häntä kiinnostaa. Jos mediaation sisältö tai sanasto olisi liian helppo, oppijoille ei tulisi tilannetta, jossa pitäisi aidosti harjoitella kieltä ja käyttää kurssilla opittua sanastoa.

Tämän ryhmän haastatteluvastauksissa korostettiin myös uuden sanaston omaksumista ja suullisen taidon harjoittelun merkitystä mediaation aikana. Osallistujat kokivat mediaation aikana syntyvän keskustelun hyödylliseksi kielen oppimisen kannalta. Haastateltavat mainitsivat vastauksissaan, että keskustelu mediaation aikana tuntui mukavalta. Luokkahuoneen ulkopuolisissa oppimistilanteissa oppijan kielitaito ei välttämättä rajoita hänen toimintaansa, vaan hän voi toimintansa kautta tehdä näkyväksi eri tilanteissa tarkoituksenmukaisia identiteettejä. Muodollisessa opetuksessa taas kieltä oppivan identiteetti jää helposti kielenoppijan rooliin, mikä voi rajoittaa puhujan kielellisiä resursseja. (Kotilainen, Kurhila & Kalliokoski 2019: 24) Opiskelijat kuvaavat kokemuksiaan seuraavasti:

Oli mukava keskustella vähän ja kuunnella, se on tosi monipuolinen ja ymmärsin paljon uusia sanoja ja kun olen tosi utelias minkälaisia asioita siellä on. (Esimerkki 16)

Se keskustelu, mitä me puhutaan kurssilla tai eli joka päivä, eli sanasto, mitä me ehkä tiedetään mutta ei käytetä puhumalla, siksi olisi kivaa. Selittäminen auttaa aina, harjoitus. (Esimerkki 17)

Paljon uusia sanoja, mutta minusta opas oli selvä, puhuu sujuvasti ja ymmärsin aina mistä puhe oli. Tämä auttanut paljon, paljon parempi kuin sanakirja. (Esimerkki 18)

Haastateltavat mainitsivat vastauksissaan, että mediaation aikana he pääsivät käyttämään sanastoa, jota oli opittu aiemmin kurssilla (ks. esimerkki 17). Se on

merkityksellistä, sillä oppijat osasivat yhdistämään aiemman opitun uuteen tietoon ja kokivat mediaation positiiviseksi ja mielenkiintoiseksi kokemukseksi kielenoppimisen kannalta. Ryhmän jäsenet korostivat siis vastuksissaan uusien sanojen omaksumista ja kielen harjoittelun mahdollisuutta luokan ulkopuolella. ”Yleisemmin oppimisen kohteeksi nousee sanasto” (Heinilä 2019: 82). Esimerkeissä 16 ja 18 oppijat mainitsevat siitä, että mediaation aikana he ymmärsivät paljon ja samalla oppivat uusia sanoja. Osallistujat pääsivät mediaation kautta hyödyntämään museon sisältöjä ja oppaan kertomuksia kielenoppimisen hyödyksi. Ympäristön tarjoamat mahdollisuudet oppija voi halutessaan ottaa käyttöönsä kielenoppimista tukevin affordansseina (Kotilainen, Kurhila & Kalliokoski 2019: 12).

Mediaation aikana, käsitellessä museossa olevia maalauksia opas kysyi ”Haluaisitko, että joku näistä maalauksista olisi kotona seinälläsi? Kumman sitten valitsisit?”. Kysymys heräsi vilkasta keskustelua, sillä osallistujat halusivat heti jakaa omia ajatuksia siitä. Haastattelussa eräs osallistuja mainitsi:

Tykkäsin piirus [maalauksista], ja kysymys oli jotain mitä en ole miettinyt jos se on seinällä kotona, se kysymys. (Esimerkki 19)

Toimintaan osallistuva koki kysymyksen siis hyödylliseksi, sillä mediaattorin tuottama kysymys sai hänet miettimään aihetta (tässä tapauksessa näyttelyssä olevia maalauksia) ja samalla vastaamaan kysymykseen suomeksi. Luokan ulkopuolella tarjolla olevat resurssit muuttuvat affordansseiksi, kun oppijat itse vaikuttavat siihen, mihin he keskittyvät ja millä tavalla (Kotilainen & Kurhila 2019: 54). Opas olikin pyrkinyt luovasti herättää keskustelua ja käyttää museon tarjoamia affordansseja hyväksi. Maalausten kautta oppijat pääsivät ilmaisemaan itseään ja pohtimaan mediaattorin kysymyksiä monipuolisesti. Sanastoa karttuu, kun stilisoituja muotoja, mielikuvia, tunnelmia, värejä ja aistimuksia kuvaillaan (Lappalainen 2008: 146). On tärkeää, että osallistujat osasivat kuvailla ja purkaa kokemuksiaan suomen kielellä kierrosten aikana hyödyntäen museon tarjoumia. Museoissa ollessaan ei välttämättä huomaa oppivansa. Oppimisen määrittäminen ja mittaaminen on tällöin vaikeaa. (Haapalainen 2004: 127) On kuitenkin

huomionarvoista, että mediaation aikana osallistujille tuli vastaan autenttinen tilanne, jossa piti käyttää kieltä.

Kielenoppimisessa on tärkeää, että tulee tilanteita, jossa kieltä joutuu aidosti käyttää. Tällaisten tilanteiden luominen luokassa on hankalaa. Lilja & Piirainen-Marsh (2019: 274) kertovat tutkimuksessaan, että kieli ja kielenkäyttö on ennen muuta kontekstuaalinen ja tilanteinen ilmiö, joka on aina kiinteästi sidoksissa vuorovaikutusympäristöönsä. Tutkimuksessani fyysisenä ympäristönä toimii museo, jossa vuorovaikutustilannetta luodaan mediaation kautta.

Minun mielestäni oli tosi kiva, että piti aina vähän miettiä siis mikä toi vastaus voi olla, esimerkiksi toi lakki juttu, ja sen jälkeen tuli vastaus et yksi oli talvi ja yks kesälakki, ei vaan että pitää lukea ja sitten heti tulee vastaus. (Esimerkki 22)

Opiskelijana mun mielestä on hyötyä – pääsee kuuntelemaan real life, ei vain kurssia. (Esimerkki 23)

Ja oli vielä kiva että opas ei vain kysynyt, mutta hän myös kertoi oman kokemuksia ja mielipide, koska esimerkiksi minulle se auttaa. (Esimerkki 24)

Kontakti ja vuorovaikutus toisen ihmisen kanssa ovat katsojalle aina sosiaalisesti syvempi elämys kuin näyttelytekstien lukeminen (Hytönen 2014: 15). Haastateltava (ks. esimerkki 22) mainitsee puheessaan, että hänen mielestään oli mukavaa kuunnella mediaattori-opasta ja vastamaan hänen kysymyksiinsä. Hän vertailee aiempaan museokokemukseen: näyttelytekstien lukeminen ei ole samanlaista toimintaa. Haastateltava korostaa tässä kommunikoinnin tärkeyden oppimistilanteessa. Ryhmähaastattelun aikana kävi myös ilmi, että kävijät kokivat toiminnan hyödylliseksi ja pitivät vuorovaikutuksellisesta opastuksesta, korostaen samalla kielen harjoittelua ja puhekielen käyttöä luokan ulkopuolella (ks. esimerkki 23). Oppaan omien kokemusten jakamista on pidetty myös tärkeänä osana mediaatiota (ks. esimerkki 24).

Uudenlaiset museoiden tuottamat vuorovaikutukselliset toiminnot eivät ole tuttuja kaikille. Myllymäki (2018) tutkielmassaan korostaa, että museovierailija ei enää nähdä pelkästään historian oppimisen kannalta, vaan niiden pitää liittyä

laajempaan oppimisen kokonaisuuteen. Vuorovaikutukselliset opastukset luovat tällöin yhteisöllisyyttä sekä auttavat oppimaan yhdessä museon sisältöjä hyödyntäen. Kyseisen kierroksen aikana eräs osallistuja yritti kysyä oppaalta historiallisia faktoja, sekä yritti ikään kuin painostaa opasta puhumaan ja kertomaan enemmän perinteisen opastuksen tapaan. Myöhemmin haastattelussa hän mainitsi:

Opas ei kertoi paljon historiasta, mä haluisin käydä takaisin. (Esimerkki 20)

Esimerkissä 20 näkyy (kuten KOTO-ryhmän esimerkissä 11), että museokävijä odottaa opastuksesta historiallista kertomusta. Uudet museoiden tarjoamat vuorovaikutukselliset metodit ovat siis joillekin varsin vieraita.

Tämän ryhmän kanssa mediaatiosta tuli perinteinen lyhyehkö museo-opastus. Kyseisen kierroksen ilmapiiriin vaikutti varmaan moni eri tekijä: opettajan läsnäolo, kierrokseen osallistuminen oppitunnin aikana sekä ryhmän heterogeenisyys. Sen lisäksi opastuksen sisältö osoittautui osalle ryhmistä vaikeaksi, mikä vaikutti mediaatiokierroksen kulkuun ja osallistujien aktiivisuuteen. Vaikka kierroksesta tulikin perinteisempi opastus, osallistujat osasivat kuitenkin havaintojani mukaan käyttää museon ympäristöä monin tavoin hyödykseen. Uudet asiat tai toiminnot voivat olla mahdollisuuksia kielenoppimiseen, vaikka osallistujat eivät suoranaisesti orientoituisi kieleen (Lehtimaja 2019: 194).

Seuraavassa luvussa analysoin mediaattori-oppaan haastatteluvastauksia. Yhteenvedossa pyrin pohtimaan sitä, miten kyseistä toimintaa voisi kehittää kielen oppijoille jatkossa hyödyntäen tutkimukseni tuloksia. Samalla pyrin analysoimaan, mitä voisi tehdä jatkossa tosin sekä miettiä sitä, mitä mahdollisesti vaikutti kierrosten kulkuun ja ilmapiiriin sekä esitän kehitysehdotuksiani kyseisestä toiminnasta.

4.3 Oppaan havaintoja toiminnasta

Seuraavaksi pyrin hahmottamaan kierrosten kulkua oppaan haastattelusta nousseita näkemyksiä hyödyntäen. Pyrin siis oppaan havaintojen kautta käsittelemään sitä, mitä erilaisia syitä olivat mahdollisesti vaikuttaneet kierrosten kulkuun ja niiden onnistumiseen, ja lisäksi mitä hänen mielestään kannattaisi ottaa huomioon mediaatiokierrosten suunniteltaessa. Näkökulma rajautuu mediaattori-oppaan näkemykseen ja kokemukseen tutkimukseni kahdesta kierroksesta.

Seuraavaksi esitän hieman kierrosten kulkua omasta näkökulmastani. Kierrosten alussa opas sanoi tervetulotoivotuksia, sekä kertoi vähän Yliopistomuseosta sekä hieman itsestään. Mediaattori mainitsi kierrosten alussa myös sen, että kyse ei ole tavallisesta museokierroksesta, vaan tarkoituksena on osallistava ja keskusteleva tilaisuus. Osallistujille oli kerrottu etukäteen, että kyse on kokeilusta. Mediaatiokierroksen osallistujalta vaadittava aktiivisuus on erilaista kuin tavallisella opastuksella, mikä piti ottaa huomioon. Kierrosten alussa osallistujille oli vähän epäselvä, mistä on kyse, mutta myöhemmin, ensimmäisten kysymysten jälkeen ja lisäksi oppaan ansiosta tilanne rupesi selkiytymään. Kysymys Helsinki-osiossa (ks. Liite 1, Liite 2): ”Millainen oli ensimmäinen päiväsi Helsingissä?” herätti vilkasta keskustelua molemmissa ryhmissä ja on toiminut jonkinlaisena avainkysymyksenä keskustelussa ja kommunikoinnissa. Tähän kysymykseen molempien ryhmien jäsenet vastasivat mielellään. Jokaisella on oma henkilökohtainen kokemus siitä ja tästä tulikin hyvin autenttinen tilanne jakaa kokemuksiaan toisten kanssa. Mediaattori käsitteli suunnittelemani aiheita ja kysymyksiä kierroksen aikana, ja mediaation lopussa kiitteli osallistujia kierroksesta.

Hiljaisuushetkiä esiintyi molemmissa ryhmissä, ja joissakin kohdissa olisi pitänyt näkemykseni mukaan antaa osallistujille jopa hieman enemmän aikaa miettimiseen (varsinkin YO-ryhmän kierroksella). Opas puhui selkeästi molemmissa kierroksissa, mutta ei kuitenkaan muokkaannut puhettaan selkokieleksi, mikä on minusta erittäin tärkeää. Havaintojani mukaan, oppaan katsekontakti oli erittäin aktiivinen kierrosten aikana, mikä on todella tärkeää mediaatio-toiminnassa. Opas lähensi taideteoksia oman puheensa ja kokemuksensa kautta. Kummallakin havainnoidulla kierroksella osallistujien tarpeita huomioitiin näkemykseni mukaan hyvin. Oppaiden persoonallinen tapa ja tyyli kertoa aiheesta ja osallistaa yleisöä keskusteluun varmasti vaihtelevat. Myllymäki (2018)

tutkimuksessaan mainitsee, että oppaan persoona vaikuttaa suuresti museokierroksen onnistumiseen.

Opastus alkaa väistämättä ryhmän huomion kiinnittämisellä. Ryhmän kielitaidon lähtötason selvittäminen on tässä myös erittäin tärkeässä roolissa. Oppaan mielestä ensimmäiselle ryhmälle hänellä oli enemmän annettavaa mediaation aikana, sillä osallistujat ovat suomen kielen opinnoissaan melko varhaisessa vaiheessa:

Ennen kierroksia, minulla oli sellainen olo, että ensimmäinen ryhmä, niin, että mulla henkilökohtaisesti mediaattorina olisi heille enemmän annettavaa kuin toiselle ryhmälle. Tämä siksi, että kielellisesti, ja museon rajoja miettien, mulla olisi tälle ensimmäiselle ryhmälle antaa enemmän sellaista uutta mielenkiintoista tietoa, mikä liittyy yliopistoon, mikä liittyy Suomen kulttuuriin, ja ehkä Suomen historiaan, koska oletan, että tuossa vaiheessa, eli varhaisemmassa opiskeluvaiheessa, heillä ei välttämättä ole tätä tietoa vielä.
(Esimerkki 25)

Mediaattorilla oli jo ennen kierroksia käsitys siitä, että ensimmäisen ryhmän (KOTO-ryhmän) kanssa hän hyödyntäisi mediaation sisältöä paremmin. Kotoutumiskoulutuksen ryhmälle opastuksessa käytetyt asiat olivat pääosin uusia, joten he saivat mediaation kautta enemmän uutta tietoa.

Haastattelusta kävi ilmi, että YO-ryhmän jäsenten mielestä opastus oli välillä hankalaa ymmärtää, mutta KOTO-ryhmän jäsenet olivat sitä mieltä, että opastus oli juuri sopivaa tasoa. Ennakko-oletukseni oli, että YO-ryhmä olisi liian korkeatasoinen tälle kierrokselle. Näin ei kuitenkaan pitänyt paikkaansa, sillä ensimmäinen ryhmä osallistui keskusteluun aktiivisemmin. Toisen kierroksen aikana YO-ryhmän jäsenet eivät siis pystyneet samalla lailla osallistumaan toimintaan, vaikka kielitaitotaso heillä oli KOTO-ryhmää korkeampi. On hyvin mahdollista, että korkeammat kielitaitoiset oppijat ovat varovaisempia mistä he puhuvat, kunhan alkutasolla olevat uskaltavat tehdä virheitä. Kaikille kävijöille vuorovaikutus ja kommunikaatio ei ollut luontevin tapa oppia uutta, mikä pitäisi ottaa huomioon. Jos vuorovaikutus ei synny luontevasti, pitää hyväksyä se ja jatkaa opastusta. (Hytönen 2014: 52) Oletan kuitenkin, että hiljaisimmatkin jäsenet olivat

mukana kierroksella ja kuuntelivat opasta ja muiden osallistujien vastauksia melko tarkasti. Eniten keskustelua synnyttivät sellaiset mediaattorin kysymykset, joissa hän halusi saada tietoa osallistujien kokemuksista museon sisältöjä hyödyntäen.

Kierrokseen osallistuvat opiskelevat suomea erilaisissa opiskeluympäristöissä, mikä pitää ottaa huomioon tarkastellessa kierroksia. Kielen opetus kotoutumiskoulutuksessa ja opetus kurssilla eroavat paljonkin siis opiskelumuodoltaan. Kotoutumiskoulutuksessa ryhmän jäsenet ovat joka päivä monta tuntia päivässä opiskelemassa ja harjoittelemassa kieltä, kun taas kielen kursseilla aikaa harjoitteluun voi jäädä vähäksi ja opettaja joutuukin keskittymään vain tiettyihin asioihin opetusta suunnitellessaan. Jälkeenpäin ajateltuna olisi kiinnostavaa tutustua ryhmiin etukäteen ja saada tietää vaikka miten paljon suullista harjoittelua korostetaan opetuksessa näissä ryhmissä. KOTO-ryhmälle tämä kierros siis oli mahdollisesti enemmän leikkisää ja mukavaa ajanviettoa, sillä se ei liittynyt heidän opetukseensa suoranaisesti ja he osallistuivat toimintaan vapa-ajallaan. YO-ryhmälle taas, joka tuli kierrokseen opettajan kanssa kurssin aikaan, moni kierrosten aikana käsitelty asia oli ennestään tuttua, kuten esimerkiksi tieto Helsingin historiasta ja esimerkkejä yliopistoelämästä. YO-ryhmä oli myös hyvin homogeeninen ryhmä kielitaitotasoltaan. Tässä on oppaan näkemys:

Mielestäni mediaatio soveltuu erittäin hyvin maahanmuuttajaryhmiin, varsinkin jos kyseessä on maahanmuuttajaryhmä, joka on opiskeluissaan ehkä hieman varhaisemmassa vaiheessa. Tämä siksi, että heille pystyisi mediaation kautta tarjoamaan sellaista kielellistä ja kulttuurista tietoa, mitä he ovat vasta etsimässä tai opiskelemassa, ja sitä voisi heille tarjota juuri taiteen ja kulttuurin asioiden kautta, mikä mielestäni tekisi siitä heille mielenkiintoisen ja erilaisen kokemuksen. (Esimerkki 27)

Yhdessä oppaan kanssa osallistujien pitää hankkia mediaation sisällöstä tarvittavat kielelliset resurssit, jotka museo ympäristönä tarjoaa. Opas mainitsee haastattelussaan, että KOTO-ryhmän jäsenet harjoittivat kieltä kierroksen aikana hyvin monipuolisesti:

Huomasi, että ensimmäisen ryhmän osallistujat oikeasti harjoittivat suomen kieltä ja yrittivät käyttää sanoja, joita he olivat ehkä kuulleet joskus kerran jossakin, mutta jotka eivät vielä sisälly heidän päivittäiseen sanakäyttöön ja tämä oli itselleni ainakin todella antoisaa huomata, että taide-esineiden tai museoesineiden kautta heille tuli sellainen tilanne vastaan, että ”Jahaas, mä voisin käyttää sitä ja tätä sana, jonka opin joskus aikaisemmin kurssilla”. (Esimerkki 26)

Ensimmäisellä ryhmällä siis oppaan mielestä oli mediaation aikana oikea tarve käyttää kieltä ja mediaattori huomasi osallistujien aktiivisuuden nimenomaan kielen harjoittelun kannalta. Oppaan mielestä tätä oli siis antoisaa huomata, sillä toiminnan tarkoituksena olikin nimenomaan autenttisten kielenkäyttötilanteiden luominen luontevalla tavalla (ks. esimerkki 26). Museon tarjoamien affordanssien kautta oppilaille tulikin tarve ilmaisemaan itseään ja yhdistämään se jo aikaisemmin opittuun, mikä tuli esiin sekä oppaan että ryhmä -haastatteluissa.

Kierroksen aikana vaikutti siltä, että opas oli vähän hermostunut siitä, ettei hän ole millään saanut osallistumaan ryhmän jäseniä toimintaan ja itse keskusteluun. Hermostuneisuus vaikutti tulkintani mukaan siihen, että mediaatio-opas oli lopuksi jättänyt joitakin osia luomastani opastuksesta käsittelemättä. Jännittäminen ja vähäinen kokemus opastamisesta varmasti vaikuttivat myös. Sen lisäksi syynä siihen voisi olla se, että kurssin opettaja oli myös paikalla kuuntelemassa opastusta, mikä vaikutti sekä oppaan että ryhmän osallistujiin:

Toisessa ryhmässä, jossa opiskelijat tuntevat toisiaan, mutta siis sillä luulen, että ihan eri tasolla, että ne on vain käymässä samaa kurssia yliopistolla uskoisin, että ne ei varsinaisesti ole kavereita keskenään ainakin omasta mielestäni tämä voisi olla yksi syy siihen miksi he käyttäytyivät enemmän ehkä varauksellisesti ja olivat vähemmän interaktiivisia minun kanssani. Toki toisen ryhmän aikana mukana oli myös opiskelijoiden opettaja, niin epäilen, että tässä opettajan tavallaan niin kuin auktoriteetti saattoi jotenkin heijastua ryhmään oloon ja käyttäytymiseen. (Esimerkki 28)

Toinen syy, miksi toinen museokierros ei koettu niin vuorovaikutteiseksi, oli ryhmän hajanaisuus. Nimittäin se, ettei yliopisto-opiskelijoiden ryhmän kielitaitotaso ollutkaan niin korkea verrattuna KOTO-ryhmään, tuli yllätyksenä sekä minulle että oppaalle. YO-ryhmän kierroksen aikana tuntui siltä, että osalle ryhmästä oli vaikeaa vastata mediaattorin kysymyksiin ja kielitaito ei ikään kuin riittänyt kyseiseen toimintaan osallistumiseen. Havaintojamme mukaan ainakin suurimman osan ajasta molemmat ryhmät pysyivät kuitenkin mukana mediaation aikana ja ymmärsivät mistä on kyse. Vaikka ryhmien osalta näytti siltä, että he ymmärsivät oppaan käyttämää sanastoa, niin yksittäisten oppijoiden kohdalla ryhmähaastattelujen mukaan jotain oli jäänyt kuitenkin epäselväksi. A2.2 -tasolla oleva ryhmä kertoi haastattelussaan, että kierroksen sanasto ja oppaan puhe oli juuri sopiva, kun taas edistyneimmille kielen oppijoille sanasto ja sisältö osoittautui hankalammaksi. Haastattelusta kävi siis ilmi, että YO-ryhmän jäsenillä oli vaikeuksia ymmärtämisessä sekä vastaamisessa. Eritasoiset KOTO-ryhmä ja YO-ryhmä yllättivät siis kielitaitotasollaan, ja tuloksena tulikin kaksi erilaista sessiota. Oppaan näkemyksen mukaan ensimmäinen kierros kotoutumiskoulutuksen ryhmän kanssa on siis koettu onnistuneempi (ks. esimerkki 29). Omien havaintoni mukaan ensimmäinen kierros oli hyvin onnistunut, ja se toteutui toiveeni ja suunnitelmieni mukaan.

Pidin molemmista kierroksesta, minusta on tärkeää että on kokemusta erilaisista ryhmistä ja tässä tosiaan tuli tämä esiin, että vaikka tietäisit jonkun verran ryhmän taustasta niin et kuitenkaan tiedä tasan tarkkaan miten mikäkin kierros menee ennen kuin se on oikeastaan nyt vedetty läpi, mutta toki onnistuneempi kierros oli mielestäni ensimmäisen ryhmän kanssa, että siellä tosiaan energiat kohtasi ja osallistujat olivat aktiivisia ja naurettiin paljon. (Esimerkki 29)

KOTO -ryhmän jäsenet näkevät toisiaan päivittäin ja ovat opiskellet suomen kieltä yhdessä jo melkein vuoden. Kielitasoltaan ryhmä oli oppaan mukaan melko homogeeninen. Ryhmän yhteishenki on vaikuttanut kierrosten kulkuun positiivisesti (ks. esimerkki 30). Jokainen ryhmän jäsenistä oli mukana keskustelussa. Mukava olo ja rentouttavat olosuhteet ovat välttämätön lähtökohta

onnistuneelle museovierailulle ja sen kautta oppimiselle (Levanto 2004: 56). Olosuhteilla oli varmasti vaikutusta kierrosten kulkuun. Seuraavassa esimerkissä mediaattori-opas pohtii sitä:

Kaksi ryhmää oli eritasoisia ja ensimmäinen ryhmä oli enemmän interaktiivinen, avoimempi ja heistä jotenkin selvästi näki, että he ovat täysillä mukana kierroksessa. Itse ainakin ajattelen, että se, että he tunteneet toisiaan jo entuudestaan ja heillä on jonkinlainen kaveruussuhde toisiinsa, niin teki tästä kierroksesta hauskemman ja sellaisen rennon. (Esimerkki 30)

Mediaattori-oppaan haastattelun vastauksista käy ilmi moneen kertaan, että ensimmäisen ryhmän kierros onnistui hänen mielestään paremmin (ks. esimerkit 29 ja 30). Ryhmien vuorovaikutuksen taso siis vaihtelee ryhmäkohtaisesti, mikä on luonnollista. On tarpeen tutkia erilaisia ryhmiä, joten syntyisi käsitys, millaiselle ryhmälle mediaatiokierros sopisi paremmin. Jokainen museokierros on erilainen, ja se riippuu monista taustatekijöistä.

Yleisesti ottaen, tämä on mielestäni todella mielenkiintoinen konsepti, ja tätä voi kehittää eteenpäin ja tätä voi ja pitäisi viedä enemmän s-kakkosryhmille ja tarjota heille tällaisia mahdollisuuksia ja mielenkiintoisia tapoja oppia lisää Suomen yhteiskunnasta, kulttuurista, historiasta harjoittaen samalla suomen kieltä. (Esimerkki 31)

Oppaalta keräämäni haastattelun lähtökohtainen perusoletus on, että mediaatiokierrokset soveltuvat hyvin suomea toisena kielenä opiskeleville aikuisille. Samoin, oppaan mielestä kielitaitotason varhaisemmassa vaiheessa tämäntyyppiset kierrokset voivat antaa kävijälle monipuolisemman kokemuksen, kun sellaisille suomen kielen oppijoille, joilla on jo laajempi käsitys Suomen kielestä ja kulttuurista (ks. esimerkit 27 ja 31). Se voi myös tietysti riippua museon ja näyttelyn sisällöstä. ”Taidetta on siis lähestyttävä monella tavalla monelta suunnalta, jotta erityyppiset katsojat otettaisiin huomioon” (Levanto 2004: 58). Oppaan mielestä on otettava huomioon ryhmien heterogeenisyys ja ajateltava

etukäteen, miten museon sisältöä voisi käyttää mediaatiossa monipuolisemmin. Kierrosten sisältöä pitäisi mukauttaa kulloisenkin käyttäjän tarpeisiin, käyttötilanteisiin ja opetustavoitteisiin. Henkilökohtaiset kommunikaatiotaidot, ryhmätyötaidot ja muut tekijät pitää ottaa myös huomioon analysoidessaan ja suunnitellessaan kyseistä toimintaa.

Mä toivon, että osallistujat kokivat tämän mielenkiintoisena ja erilaisena tapana harjoitella suomen kieltä, ja mikä sen parempi tapa tutustua Suomen kulttuuriin ja historiaan kuin museossa, ja tähän oli vasta niin kuin Yliopistomuseo, eli tosi marginaalinen museo, vaikka paljon siellä on suomen historiaakin esillä, mutta siis, jos kuvittelee vievänsä maahanmuuttajaryhmiä johonkin Kansallismuseon tai Ateneumiin, ja Suomen klassikoiden kautta jutella heidän kanssa, ja kartoittaa sitä sanavarastoa, ja samalla sitten kertoa heille joitain mielenkiintoisia faktoja Suomen historiasta, Suomen taiteesta, Suomen taiteilijoista, no Kalevalasta vaikkapa, ja miten se Kalevala ilmenee nykypäiväisessä elämässä edelleen ihan joka päivä. Se on minun mielestä kiehtova ajatus, ja varmastikin tervetullut muutos tai tällainen lisäys kielen opiskeluun ja kulttuuriin tutustumiseen. (Esimerkki 32)

Kaiken kaikkiaan tutkimuksessani toteutetut vuorovaikutukselliset opastukset olivat oppaan mukaan luonteeltaan erilaisia ja siitä voikin tehdä erilaisia pohdintoja siitä, miten mediaatiokierroksia pitäisi suunnitella jatkossa ja mitä kannattaa ottaa erityisesti huomioon. Mediaattori-oppaan mukaan mediaatiokierrokset sopivat hyvin suomen kielen oppijoille osana varsinaista opetusta ja ovat hyvä lisäys kielen harjoitteluun ja kulttuuriin tutustumiseen. Hän kokee, että museon sisällöistä on erittäin luontevaa löytää sellaisia sisältöjä, jotka auttavat kielenoppijaa opiskelussaan ja samalla tarjoavat mielekkäitä tapoja käyttämään kieltä (ks. esimerkki 32). Mediaattorin mielestä pitää käyttää eri museoiden näyttelyitä ja niiden sisältöjä monipuolisemmin, ja juuri mediaation kautta voi osallistujille antaa luontevasti uutta tietoa Suomen kielestä ja kulttuurista.

5. Tutkimustulokset ja yhteenveto

Tässä tutkielmassani olen tarkastellut, millaisia kielenoppimismahdollisuuksia museoissa toteutuneet mediaatiokierrokset voivat tarjota kielenoppijoille luokan ulkopuolella. Tutkimustani varten suunnittelin ja toteutin kaksi mediaatiokierrosta, jonka aikana havainnoin toimintaa. Kierrosten jälkeen haastattelin kumpaakin opiskelijaryhmää sekä mediaattoria. Tutkimukseni keskittyi kokemuksiin kierroksista, jotta ilmiöstä voisi rakentaa kokonaiskuvan. Tutkimukseni päätehtäväni oli selvittää, miten mediaatio-menetelmä eli vuorovaikutuksellinen museokierros voisi tukea kielen oppimista luokan ulkopuolella. Valitsemani tutkimusmenetelmät sopivat hyvin tutkimukseeni, koska pystyin tutkimuksessani havainnoinnin ja haastattelujen kautta analysoimaan kokeiluni monipuolisesti.

Tutkimuskysymykseni olivat: Miten uusi vuorovaikutteinen toimintatapa tehdä yleisötyötä (mediaatio) toimii suomi toisena kielenä opiskelevien kanssa? Millaisia hyötyjä vuorovaikutukselliset opastukset voivat tuoda kielitaidon kehittämiseksi? Miten mediaation voi käyttää vahvistaakseen kielitaitoa ja edistääkseen suomea toisena kielenä opiskelevien integroitumista Suomen yhteiskuntaan? Vastauksia olen pyrkinyt etsimään aineistoni kautta.

Edellä esitetyistä analyysini tuottamista havainnoista voi todeta, että tämän tyyppinen toiminta voisi toimia hyvin suomea toisena kielenä opiskelevien kanssa, jotka ovat opinnoissaan alkuvaiheessa ja opiskelevat kieltä esimerkiksi kotoutumiskoulutuksessa. Haastatteluista kävi ilmi, että osallistujat toivovat osallistavaa keskustelua museoissa ja kokivat toiminnan erittäin hyödylliseksi kielitaidon ja integroitumiseen suhteen. Esimerkit haastatteluista havainnollistavat, että tämän tyyppinen toiminta voi mahdollisesti kiinnostaa oppijoita harjoittelemaan kieltä luokan ulkopuolella.

Koska mediaatiossa kyse ei kuitenkaan ole sinällään tavoitteellisesta kielikurssista eikä pakko-osallistumisesta, vapaalle keskustelulle on siis aina tilaa. Käsiteltävät asiat voivat vaihdella ryhmän tarpeiden ja kielitason mukaan, mutta niiden pitäisi liittyä suomalaiseen kulttuuriin ja osallistujien kotimaan kulttuuriin liittyvien asioiden jakamiseen. Osallistujille voisi tällöin tarjota mahdollisuus jakaa tietoa heidän omista kulttuuristaan ja tavoistaan enemmän, mikä jäi tutkimukseni

kierroksissa kuitenkin vähäiseksi. On tärkeää luoda turvallinen kielenoppimista tukeva vuorovaikutusympäristö, jossa syntyy todellinen tarve kielenkäyttöön ja jossa kaikki osapuolet voivat aktiivisesti suuntautua kielenoppimiseen tukemalla toisiaan (Heinilä 2019: 83). Mediaatio on osoittautunut hyvin mielekkääksi tavaksi opiskella kieltä luokan ulkopuolella. Mediaattori-opas loi mediaation aikana tukevan vuorovaikutustilanteen, jossa oppijat pääsivät ilmaisemaan toisiaan suomen kielellä sekä oppimaan uutta Suomen historiasta ja kulttuurista museon näyttelysisältöjen tarjoumien ja oppaan kysymysten kautta. Etukäteen mietitty ja suunniteltu opastusteksti on tässä tärkeässä roolissa, samoin kuin mediaattorin asenne ja ryhmän ilmapiiri. Opastuksen käsikirjoituksessa pitää ottaa muun muassa kielen oppijoiden tarpeet huomioon. Esimerkiksi, mitä he mahdollisesti tietävät jo, ja mitä museon kokoelma voi tarjota lisää?

Kierrosten suunnittelussa pitää olla selvillä siitä, millaisia tavoitteita mediaatio-opastuksella on. Tutkimukseni tulokset osoittavat, että tärkeintä on ottaa huomioon ryhmän heterogeenisyys ja osallistujien kielen taitotaso. Opastuksen loogisuutta ja oppaan kysymyksiä pitää miettiä myös tarkkaan. Yhteinen tavoite, oppijoiden tarpeiden huomiointi sekä selkeys tekevät mediaatiosta johdonmukaisen.

Informaalisessa oppimisessa haasteena voidaan nähdä se, että luonnollisia kielenkäyttötilanteita on siis vaikeaa luoda, sillä ne eivät tule itsestään esimerkiksi oppitunnin aikana. Mediaatiokierrosten aikana syntyvä keskustelu sen sijaan voisi tarjota oppijalle autenttisen tilanteen, jossa kieltä käytetään luokan ulkopuolella. Opastus on pääosin kuitenkin formaalia, mutta mediaattorin tehtävänä onkin luoda turvallinen ja avoin keskustelutilaisuus kaikille osapuolille. Aito toimintaympäristö, ryhmän vuorovaikutus sekä oppijoiden oma aktiivisuus nähdään oppimisen kannalta tärkeinä elementteinä (Heinilä 2019: 61). Osallistujat löysivät tuttuja asioita näyttelystä: he osasivat samalla vertailla havaintojaan ja peilata kokemuksia ja aiempaa saatua tietoa suomalaista kulttuuria vasten. Vaikka YO-ryhmän kanssa kierroksesta tuli lyhyempi ja vähemmän interaktiivinen, molemmista ryhmähaastatteluista kävi ilmi, että tämäntyyppinen toiminta on hyväksi ja on hyödyllinen kielen harjoittelun kannalta. On tärkeää, että tutkimukseni toimintamuoto sai osallistujat käyttämään kieltä aidossa tilanteessa. Täydelliseen lopputulokseen, jossa kaikki mahdolliset kielelliset tarpeet toteuttavat

kielen ulkopuolella on kuitenkin vaikeaa päästä. Sen sijaan autenttisissa ympäristöissä tapahtuvassa oppimistilanteissa on resurssien määrä melko suuri. (Kotilainen & Kurhila 2019: 56) On tarpeen käyttää hyödyksi museon ympäristössä tapahtuvaa oppimista luokan ulkopuolella, sillä se onkin muuta kuin kielenaineisiin keskittyvää opetusta.

Haastattelusta kävi ilmi, että osallistujat kokivat toiminnan mielekkääksi ja myös pitivät sitä hyvänä lisäyksenä kielen harjoitteluun. Osallistujille tuli tarvetta kierrosten aikana ilmaista itseään suomen kielellä, mikä on tärkeää kielen oppimisen kannalta. Luotu tilanne oli hyvin luonteva, sen lisäksi kommunikointi oppaan kanssa ja osallistujien kesken rakentui vapaasta keskustelusta kysymysten kautta. Kierrosten aikana oppijat pääsivät käyttämään kieltä aktiivisesti. He vastasivat kysymyksiin ja sitä kautta jakoivat omia mielipiteitä muiden kanssa. Tältä osin mediaatiokierroksessa toteutuikin seuraava Rauhalan (2017) ajatus: ”Toista kieltä opetettaessa pyritään kehittämään viestintätaitoja, joihin sisältyvät kielitaidon eri osa-alueet ja vuorovaikutus” (Rauhala 2017: 10). Oppijat pääsivät käyttämään oppitunneilla opittua sanastoa ja kieliopillisia rakenteita, samalla kuuntelemaan ja auttamaan toisiaan. Ryhmähaastatteluista kävi ilmi, että osallistujat pääsivät harjoitella suomen kieltä ja oppivat uutta Suomen kulttuurista. Luokan ulkopuolella tapahtuvaa oppimista pitää nähdä motivoivana ja innostavana asiana. Taideteokset toimivat affordansseina ja olivat kiinnostava tarkastelun kohde sekä keskustelun herättäjiä kierrosten aikana.

Kielen lisäksi molemmilla kierroksilla oppijat kertoivat oppineensa jotakin hyödyllistä suomalaisesta kulttuurista. En muuttaisi jälkikäteen mediaation sisältöä, sillä mielestäni käsitellyt aiheet ja oppaan kysymykset olivat juuri sopivia molemmille ryhmille. Tosiaan YO-ryhmälle kierroksen aikana oli enemmän tuttua asiaa, sillä he olivat yliopiston opiskelijoita. En kuitenkaan usko, että se olisi suoranaisesti vaikuttanut kierroksen kulkuun.

Mediaatiota suunnitellessani huomasin, että kielenopetusta voidaan siis ikään kuin integroida mediaatio-opastuksen sisältöön. Liljan ja Piirainen-Marshin (2019: 279) mukaan on tärkeää kehittää uusia pedagogisia käytänteitä, jotka ohjaavat oppijoita toimimaan arkielämässä niin, että kieltä käyttäessään he myös oppivat sitä. Mediaatiokierrokset voivat toimia hyvin uutena pedagogisena keinona käyttää museon ympäristöä ja sen sisältöä suomen kielen oppimisessa luokan

ulkopuolella. Mediaatioon osallistujan kokemuksen tulee tarjota kollektiivista sekä jaettua kokemusta, ja siksi se rakentuu sosiaalisesti. Ihmisillä on yleisesti ottaen tarve olla muiden kanssa vuorovaikutuksessa ja mukana joukossa. Haapalainen (2004: 123) korostaa, että museopedagogiikka ei enää näyttäydy kokonaisuuksina, joiden tehtävänä on tietty oppisisältö, vaan oppimisen keskiöön nousevat museokäyttäjien omat tiedot, taidot ja kokemukset. On ollut merkityksellistä huomata, että kierrosten aikana suomea toisena kielenä opiskelevat pääsivät kertomaan omia ajatuksiaan ja yhdistää niitä jo aikaisemmin kurssilla opittuun tietoon.

Kierrosteni suunnitellessani olen pohtinut muun muassa sitä, minkä kokoisille ryhmille mediaatio-opastus on sopivin. Mediaation osallistujien määrä pitää olla melko pieni, jotta keskustelu onnistuisi paremmin ja luontevammin. Olen ottanut huomioon sen, että mahdollisimman moni ryhmästä olisi päässyt ääneen, joten 5 henkilöä oli mielestäni maksimi määrä kierrosta varten. Ryhmien koko oli loppujen lopuksi minun ja oppaan näkemykseemme juuri sopiva. Pieni ryhmäkoko mahdollistaa kaikkien osallistumisen ja huomioimisen mediaation aikana.

Ongelmatilanteita kommunikoinnin tai ymmärtämisen kannalta esiintyi kierrosten aikana vain muutama. Mediaation aivan loppuosiossa mediaattori kysyi osallistujilta: ”Mikä on mielestänne tulevaisuuden ammatti?”. Kysymykseen molemmat ryhmät vastasivat kertomalla omista aikomuksistaan, esimerkiksi: ”Minä haluan tulla opettajaksi”. Opas oli kuitenkin reagoinut niin, että osallistujat vastasivat oikein eikä kysynyt kysymystä uudestaan. Molemmissa ryhmissä osallistujat käyttivät tarvittaessa apuna englantia - puhuivat englanninkielisiä sanoja kierroksen tai haastattelun aikana suoraan tai pyysivät käännösvastinetta oppaalta tai ryhmän jäseniltä. En ottanut näitä tilanteita analyysini mukaan, sillä molemmissa ryhmissä tällaisia ongelmatilanteita ja sananhakuja esiintyi hyvin harvoin. Kierrosten aikana ryhmät puhuivat suomea ja väärinymmärryksiä on siis tullut vähän.

Lisäksi yhdeksi haasteeksi osoittautui ajan puute. Alussa tarkoituksena oli kirjoittaa mediaation käsikirjotus ja suunnitella kierroksen mediaattori-oppaan kanssa yhdessä. Jouduin kuitenkin suunnittelemaan kaiken itse, joten oppaalla oli jo valmis käsikirjoitus käsissään. Mielestäni kierroksista voisi tulla monipuolisempi ja yhtenäisempi kokonaisuus, jos opas olisi osallistunut käsikirjotuksen

suunnitteluun. Oppaalla ei valitettavasti ollut aikaa kierrosten suunnittelemiseen, joten käsikirjoitus jäi siis kokonaan vastuulleni. Tämän lisäksi tutkimukseni osallistuvien ryhmien opettajat eivät myöskään osallistuneet kierrosten suunnitteluun. Olisi kuitenkin tarpeellista käydä mediaation käsikirjoitusta läpi myös kurssien opettajien kanssa yhteistyössä, tällöin mediaation aikana voisi esimerkiksi hyödyntää kurssilla juuri käsitellyt aiheet.

Mediaation toteuttamiseen tutkimukseni mukaan liittyy nähdäkseni muitakin haasteita. Ennen kierrosten toteuttamista alkuoletuksenani oli se, että kielitaitotason takia KOTO-ryhmän kanssa tulisi kyseeseen enimmäkseen perinteisempi museo-opastus, nimittäin sellainen, jossa opas kertoo ja osallistujat kuuntelevat tarkkaan oppaan puhetta. Loppujen lopuksi kävi kuitenkin toisinpäin. Oletin siis tutkimusta suunnitellessani, että edistyneille kielen opiskelijoille mediaatio olisi sopivampi, mutta kävi niin, että KOTO-ryhmän kommunikointi onnistui paremmin kielitaitotasoltaan riippumatta. Ryhmät ovat kurssien kuvausten mukaan kielitaitotasoltaan melko lähellä toisiaan, mutta kuitenkin hyvin heterogeenisia. Tässä tapauksessa voikin kyseenalaistaa ja pohtia sopivaa kielitaitotasoa suhteessa kyseiseen toimintaan. Tutkimukseni suunnitteluvaiheessa, kun olin laatimassa opastukseni ja sovittamassa ryhmien kanssa kokeilusta, päätin, että haluan ottaa tutkimukseeni kaksi eritasoista ryhmää mukaan. Tällöin syntyisi ymmärrys siitä, millaiselle kielitaitotasolle keskusteleva museokierros sopisi paremmin. Monessa S2-toiminnassa, niin kielikursseilla kuin muussakin kieleen liittyvässä toiminnassa keskeinen haaste on tyypillisesti ryhmien heterogeenisyys. Vetäjän on osattava ottaa huomioon osallistujien erilaiset kielitasot ja ohjattava ryhmän toimintaa siten, että kaikkien osallistuminen mahdollistuu, mutta että edistyneimmät eivät turhaudu Isoissa ryhmissä tämä pystytään huomioimaan jakautumalla kielitason mukaan pienempiin joukkoihin, mutta pienissä ryhmissä tämä ei onnistu.

Museotyön kannalta mediaation haasteena voidaan nähdä se, että kaikki eivät ole kiinnostuneita esimerkiksi taiteesta ja kulttuurista. On tärkeää miettiä, kuinka voimme saada esimerkiksi maahanmuuttajaryhmiä tuntemaan museo omakseen. Mediaatio osana varsinaista kielenoppimista voisi nähdä hyvänä linkkinä museon ja kielen oppijoiden välillä. Samalla pitää pohtia, miten voimme antaa kielenoppijoille mahdollisuus vaikuttaa käyntiinsä, osallistua näkemäänsä ja

tehdä omia valintoja kierrosten aikana. Pitää ottaa siis huomioon, että tämäntyyppinen toiminta ei voi välttämättä kiinnosta kaikkia kielenoppijoita. Kuitenkin se, että ihmiset eivät käy museoissa, ei välttämättä osoita sitä, etteikö museoiden sisältö kiinnostaisi, sanoo Haapalainen artikkelissaan (2004: 122). Museoiden pitää löytää kommunikaatiomuotoja eri yleisöjen kanssa. Maahanmuuttajaryhmät ja kielenoppijat edellyttävät uudenlaisia lähestymistapoja, perinteiset opastukset ovat vain selkokielellä järjestetyt opastukset, jotka eivät anna mahdollisuutta käyttämään ja harjoittelemaan kieltä. On harkittavaa etukäteen, miten voi järjestää kierroksia niin, että se tulisi osana opetusta, muttei kuitenkaan pakottaisi kaikkia osallistumaan. Voi myös miettiä sitä, että olisiko mahdollista tarjota oppilaille myös muita vaihtoehtoja museokierrosten sijaan. Tällöin, tarjoamalla erilaisia oppimistilanteita luokan ulkopuolella eri ryhmille, toimintaan osallistuvat tekevät niin omasta tahdostaan ja siitä tuleekin jokaiselle sopiva tapa harjoitella ja oppia kieltä lisää.

Mediaatio on varsin uusi vuorovaikutteinen tapa tutustua museoiden sisältöihin. Perinteinen opastus eroaakin paljon kyseisestä metodista. Monille se on varmasti aivan uusi kokemus, joten osallistuja voikin hämmentyä siitä, ettei opastuksen aikana ole kerrottu paljon faktoja esineistä ja museon sisällöstä. Samalla pitää ottaa huomioon, että melko monilla on edelleen sellainen käsitys, että museot ovat historiallisia instituutteja, joissa pitää ikään kuin oppia jotakin esimerkiksi historiaan liittyvää. Voisiko museota ajatella toisin, esimerkiksi niin, ettei museota nähtäisi pedagogisena instituutiona, vaan pikemminkin julkisena tilana, jossa oppimista ja dialogia tapahtuu moniarvoisessa ilmapiirissä (Kaitavuori 2004: 138)? On tärkeää kehittää museoissa uusia pedagogisia ohjelmia, jotta kävijät löysivät museoiden sisällöistä itselleen tärkeimpiä kokemuksia ja kokonaisuuksia. Uudet vuorovaikutukselliset menetelmät tuovat museoihin enemmän yhteisöllisyyttä sekä ottavat huomioon erilaiset yleisöt ja niiden tarpeet. Museot kulttuurialan instituutioina voivat tukea oppimista ja luoda uudenlaisia oppimismahdollisuuksia eri yleisöille.

6. Lopuksi

Museot ovat vuorovaikutteisia ja eläviä kulttuurikeskuksia. Internet ja sosiaalinen media on muokannut aikakauttamme: ihmiset vaativat vastavuoroisuutta pelkän vastaanottamisen sijaan. Ihmiset odottavat kulttuurialan instituutioilta yhä enemmän elämyksellisyyttä ja toisaalta niille on vieritetty sosiaalista vastuuta vastata nyky-yhteiskunnassa esiintyvään juurettomuuden ja yksinäisyyden kokemukseen. Osallistamalla kävijöitä luodaan yhteisöllisyyttä ja yhteenkuuluvuutta. Yhteisen toiminnan kautta eri taustoista ja lähtökohdista saapuvat kävijät löytävät sekä toisensa että itseään puhuttelevia sisältöjä. Museot voivat toimia kohtauspaikkoina, joissa kaikkien ääni tulee kuulluksi. Kävijöiden omat kiinnostukset ja mieltymykset ovat erilaisia, mutta museoiden sisällöistä löytyy jokaiselle jotain omaa. Museot ovat siis tällöin yhteisöllisiä toimijoita. Ne tavoittavat ihmiset ympärillään ja sitouttavat heidät tuottamaan yhdessä kiinnostavia tapahtumia ja keskustelutilaisuuksia. Vaikutusmahdollisuus ja onnistunut yhteistyö saavat ihmiset kokemaan museot omikseen ja sitoutumaan toimintaan yhä enemmän. Museoiden tavoitteenahan on vastata kysymyksiin, tarjota merkityksellisiä kokemuksia ja sopivia työvälineitä (Kettunen 2004: 96).

Museot ovat nykyään monikielisiä ja -kulttuurisia ympäristöjä. Maahanmuuttajien kotouttamisen edistämiseksi on nähty tarve kulttuurialan, maahanmuuttajajärjestöjen ja kotouttamistoimijoiden yhteistyölle (Litewka-Anttolainen: 2018). Museotarjonnan uudet toimintamallit voivat laajentaa museoiden repertuaaria. Yhteisluominen ja osallistaminen ovat yleisötyön tärkeimpiä kohteita, joita kulttuurialan toimijat joutuvat nykyaikana pohtimaan. Ei ole yhtä oikeaa tapaa vierailla museoissa, sillä jokainen vierailu on yksilöllinen kokemus. Mediaation ei ole tarkoitus pakottaa ketään osallistumaan, vaan tarjota mahdollisuus osallisuuteen. Museokäynnin avulla voi saada osallistujia kiinnostumaan Suomen historiasta ja kulttuurista, mikä on tärkeä osa kotoutumispolitiikkaa. "Museoiden juuret ovat yhteisöissä. Museot tallentavat yhteisönsä arvokkaaksi koettua perinnettä ja kulttuuria jälkipolville, vaalivat arvoja ja vahvistavat identiteettiä." (Kenen museo? Museot ja yhteisöllisyys. Museoalan teemapäivät 2014.) Uusien yleisöjen huomioiminen museoissa sekä uusien

vuorovaikutuksellisten toimintamuotojen tuominen museoiden repertuaariin ovat tärkeä osa museopedagogista työtä.

Maahanmuuttajien osallisuuden edistäminen on tärkeä osa kotoutumispolitiikkaa. Museot pitäisi nähdä olohuoneina, joihin kaikki ovat tervetulleita. Museoiden toiminnot toimivat ympäristönä, jossa jokainen voi tuntea olevansa kotona. Maahanmuuttajille olisi myös mahdollisuus tarjota osallistamisen keinoja, joiden avulla he ymmärtävät, millaisia paikkoja museot oikeastaan ovat. Museoon voi siis lähteä, vaikka ei tietäisi aiheesta juuri mitään. Opetuksellisetkin menetöt kehittyvät koko ajan, ja museossa kävijä voi vierailun yhteydessä ikään kuin huomaamatta oppia ja saada uutta tietoa.

Kulttuuritoiminta voi tarjota välineitä edistää kotoutumista yhteisten kokoontumisten mahdollistajana ja taiteen keinoin. Taide voi toimia jonkinlaisena kielitietoisuuden herättäjänä ja osallistaa suurta yleisöä. Keskiössä on kuitenkin vuorovaikutus ja kulttuuri-identiteettien toteuttaminen. Kulttuurialan, opetusalan ja kotouttamistoimijoiden yhteistyötä tarvitaan siis jatkuvasti. Täydellinen integraatio vaatii paikallisen kielen ymmärryksen. Kieli auttaa ymmärtämään paremmin ja syvemmin suomalaista kulttuuria, kommunikoimaan suomalaisten kanssa ja ylipäätään integroitumaan yhteiskuntaan. Jos opiskelee kieltä kohdemaassa, on varmasti helpompaa ymmärtää uutta kulttuuria, sillä ympäristö toimii koko ajan tukena. Ympäristön pitäisi kuitenkin tarjota autenttisia tilanteita, joissa kieltä opitaan luokan ulkopuolella. Opettajan sen sijaan pitäisi tuoda kulttuuritietoutta ja kielitietoisuutta osana varsinaista opetusta jo alkuvaiheessa hyödyntäen erilaisia kulttuurialan toimijoita, kuten esimerkiksi museoita.

Museokäynti voi toimia hyvänä linkkinä suomen kielen oppilaan ja kotoutumisen välillä. Kun suomen kielen oppilaalla on kokemus ympäröivästä kulttuurista sekä kosketus Suomen kulttuuriin, kieleen ja historiaan, tulee oppilaalle vahvempi kokemus osallisuudesta, mikä on tärkeää sekä museolle, että kielenoppijoille. Museovierailun pitäisi kuitenkin yhdistää kielenoppijan omaan arkeen ja opittaviin kieleen ilmiöihin, jotta museovierailusta tulisi hyötyä sekä kielitaidon vahvistamiseen että integroitumiseen.

Tutkimukseni tulosten perusteella voi päätellä, että mediaatiokierrokset sopivat jo alkeistasolla oleville kielenoppijoille. Onnistuneessa mediaatiokierroksessa tarvitaan tutkimieni opiskelijaryhmien perusteella ainakin

Eurooppalaisen viitekehyksen taitotasoa A2.2. Tutkimukseeni osallistuneet kielenoppijat pääsivät keskustelemaan ja jakamaan kokemuksiaan jo perussanastoa käyttäen. Ryhmien heterogeenisyys asettaa omalta osaltaan myös rajoitteita, joten jatkossa on hyvä panostaa sellaiseen mediaatiokierrokseen, joka mahdollistaa laajan kielenoppijaryhmän osallistumisen kielitaitotasosta riippumatta.

Tutkimuksessani olen muun muassa pyrkinyt pohtimaan sitä, miten vuorovaikutukselliset opastukset saataisiin kiinnostumaan aikuisia kielen oppijoita museotoiminnasta. Tutkimukseni päätavoitteena oli selvittää ja arvioida toimintaa käytännössä. Saatujen vastausten perusteella tämänkaltainen toiminta voisi auttaa aikuisia suomea toisena kielenä opiskelevia oppimaan ja käyttämään kieltä luokan ulkopuolella erityisesti sanaston ja kommunikoinnin osalta. Suullinen kielitaito ja sanaston omaksuminen ovatkin tässä toiminnassa tärkeässä roolissa. Kulttuuriin tutustumista nähtiin tutkimuksessani myös merkityksellisenä osana mediaatiokierroksia. Tutkimukseni tuloksia ei voi yleistää, mutta ne ovat hyvä pohja tuleville kielen oppijoille järjestetyille museo-opastuksille. Vuorovaikutukselliset opastukset pitäisi suunnitella niin, että ne antaisivat oppijoille tärkeitä muistoja, uusia elämyksiä ja kokemuksia monipuolisemmin.

Tutkimukseni kokeiluun osallistui suppea joukko suomi toisena kielenä opiskelevia aikuisia. Aineistoni on sen verran pieni, ettei tuloksista voi tehdä yleistyksiä. Rajallisella aineistolla ei voida siis antaa yleiskuvaa tutkittavasta ilmiöstä. Tutkimukseni tulokset ovat vain suunta antavia tuleville tutkimuksille, jossa voisi tarkastella mediaatio-toimintaa erilaisten suomea toisena kielenä oppijoiden kanssa eri museoissa. Tutkimukseni tuloksia voisi siis hyödyntää jatkossa niin, että voisi toteuttaa mediaatiokokeilun taidemuseossa, johon voisi osallistua esimerkiksi eritasoisia maahanmuuttajaryhmiä. Mediaation voisi tällöin suunnitella museokohtaisesti museon työntekijöiden kanssa. Olisikin mielenkiintoista laajentaa aineistoa ja kutsua myös kurssien opettajia mukaan mediaation suunnitteluun. Olisi siis tarpeellista kerätä laajempaa aineistoa eri ryhmien kanssa eri museoissa, koska sillä tavoin voisi monipuolistaa ilmiön hahmottamista ja sijoittamista museoalan tutkimuskenttään paremmin.

Lähteet

Aboa Vetus & Ars Novan nettisivut. *Turvapaikkana museo*.

<https://www.aboavetusarsnova.fi/fi/hankkeet/turvapaikkana-museo> Haettu 20.10.2019.

Agapova, Daria. *Mitä on art mediation?* Blogikirjoitus. Cultura-Säätiö.

<https://culturafin.fi/mita-on-art-mediation/> Haettu 15.10.2019.

Cultura-Säätiön nettisivut. <https://culturafin.fi/> Haettu 10.3.2020.

Haapalainen, Riikka. 2004: ”Kävijästä käyttäjäksi. Museopedagogian digitaalinen ulottuvuus”. Teoksessa Marjatta Levanto & Susanna Pettersson (toim.) *Valistus, museopedagogiikka, oppiminen: Taidemuseo kohtaa yleisönsä*. Hämeenlinna: Karisto oy. 115–129.

Hein, George. 1998: *Learning in the museum*. London: Routledge.

Heinilä, Laura. 2019: ”Ryhmän tuki ja oppijan aktiivinen toimijuus seikkailullisessa kielenoppimisessa”. Teoksessa: Kotilainen, Lari, Kurhila, Salla & Kalliokoski, Jyrki 2019. *Kielenoppiminen luokan ulkopuolella*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. 61–88.

Heinonen, J. & Lahti, M. 1988: *Museologian perusteet*. Helsinki: Suomen museoliitto.

Helsingin yliopistomuseon nettisivut. Viitattu 13.3.2020.

Hirsjärvi, S & Hurme, H. 2000: *Tutkimushaastattelu*. Helsinki: Yliopistopaino.

Hytönen, Eeva. 2014: Jaettuja elämyksiä ja taiteellista työtä – taidemuseo-oppaiden kokemuksia hyvästä opastamisesta. Taiteen maisterin tutkinnon opinnäytetyö. https://aaltodoc.aalto.fi/bitstream/handle/123456789/14474/master_Hyt%C3%B6nen_Eeva_2014.pdf?sequence=1&isAllowed=y Haettu 12.3.2020.

Kaitavuori, Kaija. 2004: ”Museo ja muu maailma: yhteisöllisyys museon toimintatapana”. Teoksessa Levanto Marjatta & Pettersson, Susanna (toim.). *Valistus, museopedagogiikka, oppiminen: Taidemuseo kohtaa yleisönsä*. Hämeenlinna: Karisto oy. 131–145.

Kettunen, Kaisa. 2004: ”Mitä teoksessa tapahtuu?”. Teoksessa Levanto, Marjatta & Pettersson, Susanna (toim.). *Valistus, museopedagogiikka, oppiminen: Taidemuseo kohtaa yleisönsä*. Hämeenlinna: Karisto oy. 89–99.

Kotilainen, Lari, Kurhila, Salla & Kalliokoski, Jyrki (toim.) 2019: *Kielenoppiminen luokan ulkopuolella*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

- Kotilainen, Lari, Kurhila, Salla & Kalliokoski, Jyrki 2019: ”Johdatus luokkahuoneen ulkopuoliseen kielenoppimiseen” Teoksessa: Kotilainen, Lari, Kurhila, Salla & Kalliokoski, Jyrki 2019. *Kielenoppiminen luokan ulkopuolella*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. 7–33.
- Lappalainen, Eeva-Maija. 2008: ”Käsityön, kielen ja kulttuurin integroitu oppiminen”. Teoksessa: Venäläinen, Päivi. *Kulttuuriperintö ja Oppiminen*. Helsinki: Suomen museoliitto. 144–151.
- Lehtimaja, Inkeri. 2019: ”Ammatillisen kielitaidon oppiminen vuorovaikutuksessa: kakkoskieliset sairaanhoitajaharjoittelijat ohjaustilanteissa”. Teoksessa: Kotilainen, Lari, Kurhila, Salla & Kalliokoski, Jyrki 2019. *Kielenoppiminen luokan ulkopuolella*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. 172–200.
- Lehtonen, Tuula. 2019: ”Kieli osana työkalupakkia: oikeustieteen opiskelijoiden englannin oppiminen työelämässä”. Teoksessa: Kotilainen, Lari, Kurhila, Salla & Kalliokoski, Jyrki 2019. *Kielenoppiminen luokan ulkopuolella*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. 328–353.
- Levanto, Marjatta & Pettersson, Susanna 2004: *Valistus, museopedagogiikka, oppiminen: Taidemuseo kohtaa yleisönsä*. Hämeenlinna: Karisto oy.
- Levanto, Marjatta. 2004: ”Taide kohtaa yleisönsä” Teoksessa: Levanto, Marjatta & Pettersson, Susanna (toim.). *Valistus, museopedagogiikka, oppiminen: Taidemuseo kohtaa yleisönsä*. Hämeenlinna: Karisto oy. 9–39.
- Litewka-Anttolainen, Anna. 2018: Taide- ja kulttuuritoiminta maahanmuuttajien kotoutumisprosessissa Pohjois-Pohjanmaalla. Oulun ammattikorkeakoulu. Opinnäytetyö. http://kulttuuriakaikille.fi/doc/tutkimukset_ja_raportit/Litewka-Anttolainen_Anna.pdf Haettu 7.10.2019.
- Manifesta 10 = Manifesta 10 –biennalen mediaation työkirja (venäjäksi). http://manifesta10.org/media/uploads/files/workbook_mediation_rus.pdf
- Museoalan teemapäivät 2014. *Kenen museo? Museot ja yhteisöllisyys*. https://www.museovirasto.fi/uploads/Museoalan_kehittaminen/kenen-museo-seminaariopas.pdf Haettu 15.11.2019.
- Myllymäki, Tuulia. 2018: Museopedagogiikka kulttuuriperinnön siirtäjänä tai kadottajana. Itä-Suomen yliopisto. Kasvatustieteen pro gradu –tutkielma https://epublications.uef.fi/pub/urn_nbn_fi_uef-20180489/urn_nbn_fi_uef-20180489.pdf Haettu 20.3.2020.

Opetus- ja kulttuuriministeriön kulttuuripolitiikan strategia 2025. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2017: 20. Verkkojulkaisu.

<http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/79811/okm20.pdf> Haettu 7.10.2019.

Opetushallitus. 2014: *Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014*.

Rauhala, Hilikka. 2017: Taide, kieli ja kotoutuminen: keskusteleva kuvan tarkastelu aikuisten maahanmuuttajien kielenoppimisen tukena. <http://urn.fi/URN:NBN:fi:jyu-20170611278> Luettu 2.3.2020

Routio, Pentti. *Havainnoivat tutkimustavat. Tuotetiede*. Taideteollisen korkeakoulun virtuaaliyliopisto. http://www.uiah.fi/virtu/materiaalit/tuotetiede/html_files/1362_empiir.html Luettu 4.2.2020.

Saaranen-Kauppinen, Anita & Puusniekka, Anna, 2006: *Havainnointi. KvaliMOTV - Menetelmäopetuksen tietovaranto*. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto.

Tieteen termipankki. Kielitiede: *Affordanssi* <https://tieteentermipankki.fi/wiki/Kielitiede:affordanssi> Luettu 10.3.2020.

Venäläinen, Päivi. 2008: *Kulttuuriperintö ja Oppiminen*. Helsinki: Suomen museoliitto.

Viitala, Sinikka, Hakamies, Inkeri, Kakkuri, Salla & Kuvaja, Miira. 2011: *Museopedagogiikka - oppimista ja opetusta museoissa: [suunnitelma]*. Helsinki: Helsingin yliopisto.

Liitteet

Liite 1

Mediaatiokierros – Yliopistomuseo – KOTO-ryhmä

Opastusteksti oppaalle

1. Alkusanat (näyttelyn alku)

Voit kertoa hieman itsestäsi – ota yleisö vastaan (toivota tervetulleeksi, kerro mitä opiskelet yliopistossa jne - lyhyesti); pika-tutustuminen osallistujien kanssa (mistä on kotoisin, mitä kieltä puhuu, kauan on asunut Suomessa/opiskellut suomea – varmasti kaikille tutut kysymykset) + lyhyesti Yliopistomuseosta ja hieman kierroksesta:

Kertomus museosta:

Pelkistetty versio Suomi 2 ryhmälle: Helsingin yliopisto on Suomen vanhin yliopisto. Museon näyttely kertoo yliopisto-tarinan. Yliopisto sijaitsi ensin Turussa, ja myöhemmin se siirrettiin Helsinkiin. Näyttelyssä ovat esillä esimerkiksi opettajien ja vaikuttajien muotokuvia, mikroskooppeja, maalauksia, kirjoja ja muita mielenkiintoisia esineitä. Tarkoituksena on, että puhumme keskenämme opastuksen aikana ja vastaamme mielenkiintoisiin kysymyksiin. Kysykää aina, jos ette ymmärrä, tai muuten on kysyttävää.

2. Yliopiston synty

Kysymykset:

- Miksi yliopistoja perustettiin?
- Mitä yliopistossa voi opiskella?
- Jos ei olisi yliopistoja, mitä voisi tulla niiden tilalle?

3. Helsinki - osio

Kerro hieman Yliopiston rakennuksesta:

Yliopiston rakennuksen vanha puoli, joka sijaitsee Senaatintorin puolella, on suunnitellut saksalainen arkkitehti Engel, samoin kuin monia muita teille varmasti tuttuja rakennuksia: Tuomionkirkko, Presidentinlinna, Yliopiston kirjasto... (Näytä hänen muotokuvansa)

Arkkitehti Engel oli kotoisin Saksasta ja hänellä oli ikävä kotimaata, vaikka hänellä olikin paljon työtä: hänen piti rakentaa Helsingin keskustan tärkeimmät rakennukset! Hänen mielestään Helsinki oli pimeä ja kylmä kaupunki.

Kysymykset:

- Mistä tykkäät Helsingissä?
- Missä käyt kaupungin keskustassa?
- Millainen oli ensimmäinen päiväsi Helsingissä? Muistatko? Mitä jäi mieleen?

4. **Ylioppilaslakki - osio**

Onko teille tuttu sana – ylioppilas? Ylioppilas on se, joka on suorittanut lukion.

Näyttämällä:

- Missä olet nähnyt sen?
- Miksi niitä on kaksi eri väriä? Mitä luulette?
- Mitä se voisi tarkoittaa?
- Onko kotimaassasi vastaavaa?

Voit myös kertoa pienen taustan/oikean tarinan itsestäsi + kerro, että sinullakin on semmoinen

Selitys tarvittaessa: lakki, jota käyttävät lukion suorittaneet opiskelijat ylioppilasjuhlassa ja myös vappuna.

5. **Maalaukset (Piirustussali) - osio**

Kysymykset:

- Miksi juuri nämä teokset on valittu tähän museoon? Mikä teoksia yhdistää?
- Taiteilijat/kirjailijat - jos haluat kertoa jostakin tietystä

- Värimaailma taideteoksissa: Mikä on lempi maalauksesi näistä? Mistä pidät eniten? Mitä värejä näet maalauksissa?

6. Opiskelijaelämä - yksiö/haalari - osio

Kysymykset:

- Mitä tavallinen opiskelija tarvitsee? Kurkatkaa pieneen huoneeseen ja miettikää, mitä sieltä puuttuu?
- Haalari (näyttämällä esine): Onko teille tuttua? Oletteko nähneet? Miksi ne ovat erivärisiä? Onko kotimaassasi vastaavaa?
- Mitä opiskelijat tekee vapaa-ajalla? Millaisia harrastuksia heillä on?

7. Yliopistojen tulevaisuus – Loppusanat

Moni asia löytyy nykyään netistä. Googlaamallaan löytyy kaikkea. Miksi kannattaa opiskella? Miksi yliopistot ovat säilyneet?

Kysymykset:

- Tarvitaanko tulevaisuudessa yliopistoja?
- Miten näet tulevaisuuden oppimisympäristöt?
- Mikä on mielestäsi tulevaisuuden ammatti?

Loppusanat.

Apukysymyksiä:

Aina voit esim. ensin vastata itse – kertoa omia ajatuksia aiheesta/kysymyksestä + kysyä osallistujien kotimaasta/äidinkielestä:

- Onko kotimaassasi vastaava?
- Kysymykset äidinkielestä/kotimaasta
- Kuvaile teosta/esinettä! -tehtävä (pyydä heitä kuvailemaan – esim. kertomaan muodosta/väristä/koosta)

Liite 2

Mediaatiokierros – Yliopistomuseo – YO-ryhmä

Opastusteksti oppaalle

1. Alkusanat (näyttelyn alku)

Voit kertoa hieman itsestäsi – ota yleisö vastaan (toivota tervetulleeksi, kerro mitä opiskelet yliopistossa ja muuta itsestäsi - lyhyesti); pika-tutustuminen osallistujien kanssa (mistä on kotoisin, mitä kieltä puhuu, kauan on asunut Suomessa/opiskellut suomea) + lyhyesti Yliopistomuseosta ja hieman kierroksesta:

Kertomus museosta:

Helsingin yliopisto on Suomen vanhin yliopisto. Museon näyttely kertoo yliopisto-tarinan. Yliopisto perustettiin ensin Turkuun, ja myöhemmin se siirrettiin Helsinkiin. Näyttelyssä on esillä tutkijoita, opettajia ja opiskelijoita. Sen lisäksi näyttelyssä on esillä myös mielenkiintoisia esineitä, kuten esimerkiksi muotokuvia, mikroskooppeja, maalauksia, kirjoja ja muita. Tänäpä tutustumme Yliopistomuseoon kysymysten avulla. Kysykää myös, jos ette ymmärrä tai haluaisitte saada tietää jostakin lisää. Kyse ei ole tavallisesta historiallisesta opastuksesta, vaan keskustelemme aiheesta ja saamme uutta tietoa luovasti.

2. Yliopiston synty

Kysymykset:

- Miksi yliopistoja perustettiin? (Suomi 5)
- Jos ei olisi yliopistoja, mitä voisi tulla niiden tilalle?

3. Helsinki - osio

Kerro hieman Yliopiston rakennuksesta:

Suomi 5: Yliopiston rakennuksen vanha puoli, joka sijaitsee Senaatintorin puolella on suunnitellut saksalainen arkkitehti Engel, samoin kuin monia muita teille tuttuja rakennuksia: Tuomionkirkko, Presidentinlinna, Yliopiston kirjasto..

Engel-persoonana (Suomi 5): Carl Ludvig Engel on ensimmäinen Suomessa toiminut kansainvälisesti merkittävä arkkitehti. Hänen johdollaan Helsingistä rakennettiin 1800-luvun alussa Suomen nuorelle suuriruhtinaskunnalle edustava pääkaupunki. Uusklassista tyyliä edustavat tärkeimmät rakennukset sijoitettiin Senaatintorin ympärille. - Näytä hänen muotokuvansa ja lue katkelman kirjeestä:

“Minusta tehty muotokuva ei ole näköiseni. Monet sanovat, että ellei nimeni lukisi alapuolella, he eivät olisi minua tunnistanee, koska näytän niin paljon ystävällisemmältä. Jos olisin vielä kerran voinut istua mallina, olisi kuvasta tullut parempi.” (Pöykkö, Kalevi 1990. C.L.Engel 1778-1840. Helsinki: Helsingin kaupunginmuseo)

Kysymykset:

- Mikä on lempipaikasi Helsingissä?
- Mistä tykkäät Helsingissä?
- Missä käyt useimmiten kaupungin keskustassa?
- Mitä Helsingistä puuttuu?
- Millainen oli ensimmäinen päiväsi Helsingissä? Mitä jäi mieleen?
- Millaisen kaupungin itse rakentaisit? (tähän kysymykseen voit ensin vastata itse ja antaa heille aika miettimään)

4. Ylioppilaslakki - osio

Näyttämällä:

- Missä olet nähnyt sen?
- Mitä se voisi tarkoittaa?
- Onko kotimaassasi vastaavaa?

Voit myös kertoa pienen taustan/oikean tarinan itsestäsi ja lakistasi

Ylioppilaslakki on lakki, jota käyttävät ylioppilastutkinnon suorittaneet ylioppilasjuhlassa ja myöhemmin erityisesti vappuna. Aina 1950-luvulle asti ylioppilaslakkia oli tapana pitää päässä koko

yliopiston kesäloman ajan, vapusta syyskuun loppuun; nykyään lakkia käytetään esimerkiksi vappuna ja erilaisissa akateemisissa juhlissa.

5. Maalaukset - osio

Kysymykset:

- Miksi juuri nämä teokset on valittu tähän museoon? Mikä teoksia yhdistää?
- Taiteilijat/kirjailijat - jos haluat kertoa jostakin tietystä
- Mikä on lempi maalauksesi näistä? Mistä pidät eniten?

6. Opiskelijaelämä - yksiö/haalari - osio

Kysymykset:

- Mitä tavallinen opiskelija tarvitsee? Kurkatkaa pieneen huoneeseen ja miettikää, mitä sieltä puuttuu?
- Haalari: Onko teille tuttua? Oletteko nähneet? Miksi ne ovat erivärisiä? Onko kotimaassasi vastaavaa?
- Mitä opiskelijat tekevät vapaa-ajalla? Millaisia harrastuksia heillä on?

7. Yliopistojen tulevaisuus – Loppusanat

Moni asia löytyy nykyään netistä. Googlaamallaan löytyy kaikkea. Miksi kannattaa opiskella? Miksi yliopistot ovat säilyneet?

Kysymykset:

- Tarvitaanko tulevaisuudessa yliopistoja?
- Miten näet tulevaisuuden oppimisympäristöt?
- Mikä on tulevaisuuden ammatti?

Loppusanat.

Liite 3

Ryhmähaastattelu

Haastattelun tarkoitus on kartoittaa osallistujien kokemuksia mediaatiokierroksilla.

1. Oletko aiemmin käynyt Suomessa museon opastuksessa? Missä? Millaista se oli?
2. Oletko aiemmin käynyt Yliopistomuseossa? Oletko kuullut siitä?
3. Opitko kierroksella jotain uutta? Esimerkiksi?
4. Mitä uutta olet oppinut Yliopiston historiasta?
5. Mistä osiosta tykkäsit eniten?
6. Oliko kierroksen rakenne looginen?
7. Miltä tuntui vuorovaikutus oppaan kanssa kierroksen aikana?
8. Tunsitko olevasi osaa ryhmää? Millä tavalla?
9. Oliko opastuksen sanasto helppo/juuri oikeaa tasoa/vaikea?
10. Miten tämäntyyppinen kierros edesauttaa tutustumista Suomen kulttuuriin ja kieleen harjoitteluun?
11. Mitä ajatuksia kierros herätti?

Käsittelen vastauksianne anonymisti.

Kiitokset ajastanne!

Milla Mutanen

Helsingin yliopisto

16.2.2020

Liite 4

Haastattelu mediaattori-oppaalle

1. Kerro aiemmista kokemuksesta art-mediaatiosta/ koulutuksesta.
2. Vertaile kaksi ryhmää ja mieti, mitä voisi tehdä paremmin/ mitä voisi lisätä kierrokseen?
3. Miten mediaatio mielestäsi soveltuu maahanmuuttajaryhmiin?
4. Kerro lyhyesti omia mielipiteitä/ kokemuksia/ ajatuksia kahdesta kierroksesta/ esim. vertailemalla ryhmiä.
5. Kuinka onnistuneena pidät kierroksia? Mitä olisit ehkä tehnyt tosin? Kerro ryhmäkohtaisesti.
6. Miten ryhmän kielitaitotaso vaikutti mielestäsi mediaatio kierrosten kulkuun?
7. Mistä kierroksesta pidit eniten? Miksi?
8. Vertaile omaa puhettasi ja sanavaraston käyttöä kahdella kierroksella. Otitko huomioon eri tasoiset puhujat? Jos joo, niin millä tavalla?
9. Miten tämäntyyppinen kierros mielestäsi edesauttaa tutustumista Suomen kulttuuriin ja kieleen harjoitteluun?

Liite 5

Tutkimuslupa

Oppilaitos: Helsingin Yliopisto

Tutkimuksen toteuttaja: Milla Mutanen

Tutkimuksen tausta, tarkoitus ja ajankohta:

Olen kirjoittamassa progradu -työtäni, jossa pyrin hahmottelemaan, millaisia uusia toimintamuotoja voi kehittää ja levittää museoihin maahanmuuttajaryhmille edistääkseen kotoutumista ja suomen kielen käyttöä luokan ulkopuolella. Olen erityisesti kiinnostunut uudesta vuorovaikutuksellisesta opastuksesta (art mediation). Mediaatio muodollisesti muistuttaa opastusta, jonka aikana taideteoksesta keskustellaan kävijöiden kanssa. Tavalliset maahanmuuttajille järjestettävät museokierrokset eivät yleensä anna mahdollisuutta keskusteluun, joten haluaisin tutkia, miten mediaatio voisi toimia maahanmuuttajien kanssa. Mediaattori-opas ohjaa keskustelua ja moderoi vuoropuhelua opastuksen aikana.

Tutkimustani varten järjestän mediaatiokokeilun maahanmuuttajaryhmän ja mediaattorin kanssa Yliopistomuseossa helmikuun aikana. Sessio kestää noin tunnin, max. 5 hlöä on sopiva määrä tutkimukseeni. Kielitaitotaso A2-B2. Aion äänittää ja havainnoida sessiota ja sen jälkeen ottaa ryhmähaastattelun osallistujien kanssa.

Sitoudun siihen, että en käytä saamiani tietoja muuhun kuin tutkimustarkoitukseen enkä luovuta tietoja edelleen.

Käsittelen vastauksianne anonymisti.

Tutkimuksen toteuttaja:

Päiväys: